

سازمان بهیمنتی کشور
معاونت امور توانمنشی
ساد توانمنشی مبتنی بر جامعه

آموزش در جامعه برای کمک به افراد معلول

راهنمای کارکنان محلی

سازمان بهداشت جهانی

عنوان و نام پدیدآور: راهنمای کارکنان محلی / مؤلف سازمان بهداشت جهانی ؛ مترجم ستاد گسترش توانبخشی مبتنی بر جامعه
مشخصات نشر: تهران : سازمان بهزیستی کشور، روابط عمومی ، ۱۳۸۸ .
مشخصات ظاهری: ۸۶ ص .: مصور، جدول .
فروست: آموزش در جامعه برای کمک به افراد معلول ؛ ۳۳ .
شابک: دوره : ۷- ۲۱- ۵۵۱۷- ۶۰۰- ۹۷۸- ج ۳۳ : ۵- ۵۴- ۵۵۱۷- ۶۰۰- ۹۷۸
موضوع: بهورزان — آموزش
موضوع: توانبخشی — راهنمای آموزشی
موضوع: معلولان — راهنمای مهارت های زندگی
شناسه افزوده: سازمان بهداشت جهانی
شناسه افزوده: World Health Organization
شناسه افزوده: سازمان بهزیستی کشور . ستاد گسترش توانبخشی مبتنی بر جامعه
شناسه افزوده: سازمان بهزیستی کشور . اداره کل روابط عمومی
شناسه افزوده: آموزش در جامعه برای کمک به افراد معلول [ج.۳۳]
رده بندی کنگره: HDV ۲۵۵/۱۸ ج. ۳۳ ۱۳۸۸
رده بندی دیویی: ۳۶۲/۱۷۸۶
شماره کتابشناسی ملی: ۱۹۰۹۷۷۷

آموزش در جامعه برای کمک به افراد معلول

راهنمای کارکنان محلی

مؤلف: سازمان بهداشت جهانی

مترجم: ستاد توانبخشی مبتنی بر جامعه

ناشر: اداره کل روابط عمومی سازمان بهزیستی کشور

ویراستاران علمی: زهرا شریفی - رامین رضایی - محسن ایروانی

صفحه آرای: عظیم علیپور فطرتی

چاپ اول: ۱۳۸۸

شمارگان: ۲۰۰۰۰ جلد

قیمت: اهدایی

فهرست مطالب

پیشگفتار

مقدمه

معلولیت چیست؟

فعالیت‌هایی که افراد باید بتوانند انجام دهند

آموزش افراد معلول

روش استفاده از کتابچه

نمونه‌هایی از فعالیت‌های توان بخشی مبتنی بر جامعه

چه کسانی در برنامه توان بخشی نقش دارند

چگونگی انجام وظایف توان بخشی توسط توان یاران محلی

درگیر کردن جامعه محلی

شناسایی افراد معلول و محل زندگی آنها

نحوه شناسایی معلولیت‌های متفاوت

چگونه می‌توان فهمید که فرد معلول به آموزش نیاز دارد

انتخاب کتابچه‌ی آموزشی مناسب

انتخاب مربی و آموزش وی

اقدام برای نام‌نویسی کودکان معلول در مدرسه

اشتغال برای افراد بزرگسال

ارزیابی و تهیه گزارش از پیشرفت فرد معلول

اسناد و مدارکی که باید نگهداری کنید

ارجاع افراد

ادامه‌ی برنامه توان بخشی در جامعه

نقش شما در پیشگیری از معلولیت‌ها

خود آزمایی

پیشگفتار

کشورهای توسعه یافته توانسته اند بخشی از نیازهای معلولین را در زمینه پزشکی و توان بخشی تأمین نمایند. اما به ادعای آنها فراهم کردن فرصت های کافی برای اشتغال و پیوستن معلولین به زندگی اجتماعی و بهره مندی از حقوق شهروندی یکسان و رفع نگرش های منفی در خصوص معلولیت با تمام توسعه یافتگی آن کشورها همچنان گریبان گیر معلولین می باشد. با کمی تأمل و نگاهی صادقانه به وضعیت معلولین در کشورهای در حال توسعه مشاهده می شود این گروه از کمترین سطح امکانات و خدمات بی بهره هستند و تنها در شهرهای بزرگ صنعتی دولت ها توانسته اند خدماتی را در زمینه پزشکی و توان بخشی برای معلولین فراهم نمایند. پیرو توصیه سازمان بهداشت جهانی (WHO)، سازمان جهانی کار (ILO) و سازمان آموزشی، علمی، فرهنگی ملل متحد (UNESCO) برای توسعه خدمات توان بخشی و افزایش سطح پوشش خدمات توان بخشی جهت معلولین، راهبرد توان بخشی مبتنی بر جامعه (CBR) شکل گرفت. توان بخشی مبتنی بر جامعه، دولت ها را ملزم می داند تا جوامع را از مسئولیت های خود آگاه ساخته و منابع ضروری را برای انجام اصول توان بخشی در اختیار آنها قرار دهند. پس از تصمیم کشورهای عضو سازمان جهانی بهداشت برای همگانی نمودن خدمات توان بخشی برای همه و نظر به اینکه این استراتژی به تمام جوانب زندگی معلولین توجه داشته و از نظر اقتصادی نیز با توجه به وسعت خدمات قابل ارائه مقرون به صرفه تر می باشد، بسیاری از کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه را برآن داشت تا این رویکرد را در سیستم خدمات توان بخشی کشور خود به عنوان یکی از ارکان توسعه سلامت عمومی جامعه مورد توجه قرار دهند.

در سال ۱۹۷۹ پیش نویس مجموعه آموزشی توان بخشی مبتنی بر جامعه تحت عنوان «آموزش در جامعه برای کمک به افراد معلول» تهیه گردید و در سال ۱۹۸۹ به صورت گسترده بررسی و در عملیات میدانی مورد آزمایش قرار گرفت. این مجموعه، مطالب لازم در زمینه آموزش فرد معلول، خانواده آنها و جامعه را به منظور توانمند سازی و پیوستن معلولین به جامعه بیان می کند. این مجموعه با تلاش همکاران ستاد توان بخشی مبتنی بر جامعه سازمان بهزیستی ترجمه و پس از تطابق با فرهنگ محلی و شرایط کشور به چاپ رسید. در انجام این کار باید از تلاش کلیه کارشناسان ستاد توان بخشی مبتنی بر جامعه و همه افرادی که در این زمینه همکاری کرده اند سپاسگزاری نمود. در پایان از خداوند متعال آرزومندم تا حاصل این تلاش ها منجر به افزایش امید به زندگی و ارتقاء سطح کیفیت زندگی مردم گرامی کشور شود.

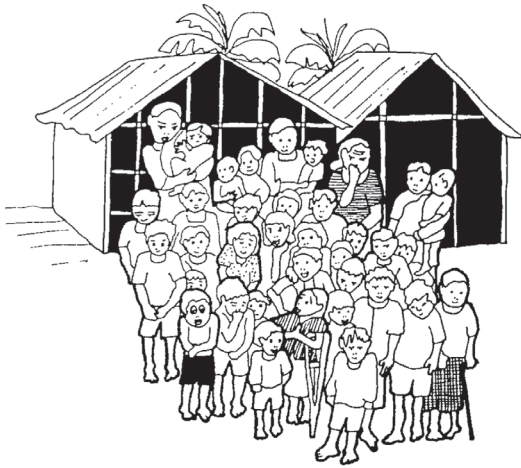
کاظم نظم ده

معاون امور توان بخشی

سازمان بهزیستی کشور

مقدمه

معلولیت چیست؟

■ مشاهده کرده اید که برخی از افراد جامعه با سایر مردم تفاوت‌هایی دارند. برای مثال دیده‌اید که برخی افراد مشکل بینایی دارند. بعضی دیگر در شنوایی یا گویایی یا یادگیری مشکل دارند یا نمی‌توانند مثل دیگران راه بروند. گروهی رفتارشان غیرعادی است، صرع دارند یا در دست‌ها و پاهایشان حس ندارند. این مشکلات، معلولیت نامیده می‌شود.

■ در هر جامعه افرادی معلول هستند. گفته می‌شود از هر صد نفر هفت نفر معلول اند. متوجه خواهید شد که بعضی از افراد معلول مثل سایر افراد جامعه زندگی می‌کنند. همچنین متوجه خواهید شد که عده‌ای به دلیل معلولیت‌شان در انجام فعالیت‌هایی که اعضای خانواده و جامعه انجام می‌دهند، مشکلاتی دارند.

فعالیت‌هایی که افراد باید بتوانند انجام دهند

■ فعالیت‌هایی که هر شخص باید انجام دهد به سن، جنس، فرهنگ و محیط اجتماعی او بستگی دارد.

■ اگر به خانواده و جامعه خود بنگرید می‌بینید که فعالیت‌های زیر معمول‌ترین کارهایی است که افراد باید انجام دهند.

- خوردن و نوشیدن
- شستشو و حمام کردن
- مسواک زدن
- تواله رفتن
- لباس پوشیدن
- شانه زدن
- حرکت کردن در منزل
- حرکت کردن در روستا
- بازی کردن
- مدرسه رفتن
- فهمیدن حرف دیگران
- بیان افکار، نیازها و احساسات
- خواندن و نوشتن
- مشارکت در فعالیت های خانوادگی
- انجام کارهای خانه
- تشکیل خانواده
- شیر دادن به نوزاد
- شرکت در فعالیت های اجتماعی
- کسب درآمد
- استفاده از پول
- استفاده از وسایل نقلیه

■ اگر فردی معلولیتی دارد که نمی تواند این فعالیت ها را انجام دهد باید به او آموزش داد. بسیاری از افراد معلول می توانند با آموزش، تمام یا قسمتی از فعالیتهای فوق را یاد بگیرند.

■ افراد معلول اغلب مشکلاتی دارند که مانع انجام برخی از فعالیت های بالا می شود یا احتمالاً بعضی کارها را به شکل دیگری انجام می دهند. به همین دلیل مردم به چشم دیگر یا با نظر تحقیر به آن ها می نگرند.

■ متأسفانه بسیاری از مردم با افراد معلول رفتار خوبی نداشته اند. درست است که معلولیت مانع از انجام برخی از فعالیت ها می شود. اما اکثر افراد معلول نیز می توانند پس از آموزش لازم بسیاری از فعالیت هایی را که دیگران انجام می دهند، هر چند با اندکی تفاوت یا آهسته تر از دیگران، انجام دهند.

رفتار غیرمنصفانه مانع انجام بسیاری از فعالیت هایی شده است که افراد معلول می توانند انجام دهند. معمولاً اعضای جامعه فرصت مشابه دیگران را به افراد معلول نمی دهند. به همین دلیل افراد معلول نتوانسته اند فعالیت هایی را که به آن ها نیاز دارند، یاد بگیرند.

■ درک این موضوع که آموزش برای بهبود وضعیت افراد معلول است، اهمیت دارد این کتابچه راهنما نحوه انجام این آموزش را شرح می دهد.

آموزش افراد معلول

روش استفاده از کتابچه

■ این کتابچه راهنما بخشی از مجموعه آموزشی "آموزش در جامعه برای افراد معلول" است. در مجموعه آموزشی نحوه آموزش افراد معلول توسط خانواده و جامعه بیان می شود. این کتابچه را می توانید برای آموزش و توانبخشی افراد معلول به کار ببرید.

■ مجموعه آموزشی حاوی مطالبی در مورد کسانی است که معلولیت های زیر را دارند.

مشکل بینایی رفتار غیرعادی

مشکل شنوایی و گویایی صرع

مشکل حرکتی مشکل یادگیری

بی حسی در دست ها یا پاها

■ مطالب "مجموعه آموزشی" به شکل کتابچه های راهنما و کتابچه های آموزشی تهیه شده است.

■ در کتابچه های راهنما برای شما، آموزگاران مدرسه، افراد معلول و سایر اعضای جامعه شرح داده می شود که چگونه فعالیت های توانبخشی را انجام دهید.

■ کتابچه های آموزشی حاوی مطالب زیر است:

■ اطلاعات درباره معلولیت ها و کارهایی که می توان در مورد آن ها انجام داد:

■ راهنمایی و آموزش برای کمک به اعضاء خانواده تا بتوانند به کسی که معلولیت دارد، یاد دهند چگونه فعالیت های زیر را انجام دهد.

خوردن و نوشیدن	تغذیه از شیر مادر (برای نوزادان)
شستو، حمام کردن، مسواک کردن دندان ها و استفاده از توالت	مدرسه رفتن
حرف زدن و ایجاد ارتباط با دیگران	بازی ها (برای کودکان)
بلند شدن از حالت خوابیده به نشسته یا ایستاده	اشتغال و انجام کارهای خانه (برای بزرگترها)
تحرک در منزل و روستا	مشارکت در فعالیت های خانوادگی و اجتماعی

■ توصیه و راهنمایی برای ساختن وسایل کمکی و ابزار ساده مورد نیاز برای توانبخشی

■ توصیه و راهنمایی برای جلوگیری از شدت پیدا کردن معلولیت

■ مجموعه آموزشی به صورت کتابچه های جداگانه تهیه شده است و شما می توانید هر راهنما یا کتابچه آموزشی را به فردی که به آن نیاز دارد بدهید. این فرد می تواند راهنما یا کتابچه آموزشی را تا هر وقت که لازم باشد نزد خود نگهدارد.

یک نسخه کامل از مجموعه آموزشی را نزد خود نگهدارید، چون برای پاسخگویی به سوالاتی که در ضمن انجام برنامه مطرح می شود، گاهی باید به آن مراجعه کنید.

مجموعه آموزشی چگونه نوشته شده است

■ کتابچه های آموزشی به نحوی نوشته شده است که خود فرد معلول یا یکی از نزدیکان او بتوانند روش استفاده از آن را یاد بگیرند. این فرد مربی نامیده می شود.

■ به کتابچه های آموزشی نگاه کنید تا ببینید نحوه نوشتن یا تنظیم هر یک از کتابچه ها چگونه است.

■ هر کتابچه با سوال " منظور از این کتابچه راهنما چیست؟ " که تعریفی از هدف کتابچه است، شروع می شود. سپس اطلاعات و راهنمایی های مربوط به آموزش افراد معلول یک به یک به دنبال آن شرح داده می شود.

■ بخش "نتیجه" بعد از اطلاعات آموزشی و راهنمایی ها می آید که مربی به منظور ارزیابی میزان موفقیت در آموزش آن را تکمیل می کند.

■ اگر مربی در کارش موفق نشده باشد. چگونگی راهنمایی توان یار محلی به مربی شرح داده شده است.

ترتیب خواندن کتابچه ها

■ اگر ابتدا این کتابچه را بخوانید، بقیه کتابچه ها را بهتر می فهمید، خواندن بقیه ی مجموعه را با خواندن کتابچه های آموزشی شروع کنید.

کتابچه ها را به ترتیب زیر بخوانید:

- ۱- درباره فردی که مشکل بینایی دارد: کتابچه های آموزشی شماره ۱، ۲، ۳
 - ۲- درباره فردی که مشکل شنوایی یا گویایی دارد: کتابچه های آموزشی شماره ۴، ۵، ۶، ۷
 - ۳- درباره فردی که مشکل حرکتی دارد: کتابچه های آموزشی شماره ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶
 - ۴- درباره فردی که دست یا پایش بی حس است: کتابچه های آموزشی شماره ۱۷، ۱۸
 - ۵- درباره فردی که رفتار غیرعادی دارد: کتابچه های آموزشی شماره ۱۹، ۲۰
 - ۶- درباره فردی که صرع دارد: کتابچه آموزشی شماره ۲۱
 - ۷- درباره فردی که مشکل یادگیری دارد: کتابچه های آموزشی شماره ۲۲، ۲۳، ۲۴
 - ۸- کتابچه های آموزشی دیگر در مورد تمام معلولیت ها مورد استفاده قرار می گیرند:
تغذیه با شیر مادر	کتابچه آموزشی شماره ۲۵
بازی کردن (برای کودکان)	کتابچه آموزشی شماره ۲۶
مدرسه رفتن کودکان و سوادآموزی بزرگسالان	کتابچه آموزشی شماره ۲۷
فعالیت های خانگی	کتابچه آموزشی شماره ۲۸
فعالیت های اجتماعی	کتابچه آموزشی شماره ۲۹
اشتغال	کتابچه آموزشی شماره ۳۰

■ بعد سه کتابچه زیر را بخوانید:

راهنمای تشکیل شورای توانبخشی

راهنمای معلمان مدرسه

راهنمای افراد معلول

■ هنگامی که مطالب این کتابچه ها و راهنماها و نیز راهنمای حاضر را بخوانید، می توانید یک برنامه توانبخشی مبتنی بر جامعه را اجرا نمایید.

نمونه هایی از فعالیت های توانبخشی مبتنی بر جامعه

- اکنون به چند نمونه از فعالیت های برنامه های توانبخشی مبتنی بر جامعه توجه کنیم:
- به اتفاق آقای عارف عضو شورای توانبخشی و معتمد محل، خانم صادقی توان یار روستا و دکتر سیف پزشک منطقه از دو فرد معلول که در یکی از روستاها زندگی می کنند، دیدار کردیم.
- آشنایی با ماجراهای زندگی این دو نفر نشان می دهد چگونه نگرش نادرست خانواده و جامعه می تواند افراد معلول را از تقویت توانایی های خود باز دارد.
- علاوه بر آن این ماجراها نشان می دهد که نوع نگرش خانواده و جامعه را می توان تغییر داد. اگر افراد معلول آموزش ببینند و فرصت هایی نظیر دیگران به آنان نیز داده شود، زندگی آنان و خانواده هایشان بهتر و بانشاط تر می شود.
- و سرانجام همه متوجه می شوند که چرا فرد معلول باید آموزش ببیند.

دیدار از مریم

در ابتدا آقای عارف عضو شورای توانبخشی و معتمد محل ما را با مریم که ۱۷ ساله بود آشنا کرد. او روی جعبه ای نشسته بود که بالشی روی آن قرار داشت. روی زمین پیش رویش یک چرخ خیاطی بود که با آن روپوش مدرسه می دوخت. مریم پاهایش را خیلی خوب نمی توانست، حرکت دهد. دکتر سیف شرح داد که مریم وقتی در بچگی به فلج اطفال مبتلا می شود، پدر و مادرش فکر می کنند که او نمی تواند به مدرسه برود و کسی هم به آن ها کمک نمی کند که فکری به حال مریم کنند. بنابراین مریم بدون آن که کاری بکند، بزرگ شده بود و قبل از شروع

برنامه حتی در تمام مدت روز نیز روی تختی در کنار اتاق دراز می کشید. خانواده اش همیشه فکر می کردند او حتی نمی تواند خودش را بشوید یا کارهای شخصی اش را انجام دهد.

چهار سال قبل آقای عارف و دکتر سیف که به دنبال این موضوع بودند که چه کمکی می توان برای افراد معلول انجام داد، توسط خانم صادقی (توان یار) از برنامه جدید آموزش افراد معلول در جامعه باخبر شدند. یک نسخه از کتابچه ای که نحوه شروع یک برنامه آموزشی را توضیح می داد را گرفتند. بعد آقای عارف با سایر اعضای شورای روستایی جلسه ای تشکیل داده و در مورد کاری که آنها و دکتر سیف می توانستند انجام دهند، صحبت کرد.

مریم اولین فرد معلولی بود که آموزش را با او شروع کردند. خانم صادقی یکی از توان یاران، که برای فعالیت در برنامه ی توانبخشی مبتنی بر جامعه آموزش دیده بود با مادر مریم صحبت کرد و برنامه را شرح داد. مادر مریم با آموزش دخترش موافقت کرد. او و خانواده اش اولین کتابچه آموزشی را که خانم صادقی به آن ها داد و مربوط به معلولیت مریم بود خواندند. دفعه بعد خانم صادقی نحوه استفاده از کتابچه بعدی را به آن ها یاد داد. در کتابچه تعریف شده بود که چگونه فرد معلول می تواند بدون کمک دیگران نظافت شخصی را رعایت کند و لباس بپوشد.

در آن موقع مریم نمی توانست راه برود و یا حتی بایستد. بنابراین کتابچه ای به مادر و برادرش داده شد که طرز ساختن یک چهارچرخه را نشان می داد. برادر مریم نزد نجار روستا رفت و این کار را از او خواست. چرخ دستی در منزل بود و خانم صادقی آن را به ما نشان داد. با کمک این چرخ مریم می توانست از خانه بیرون برود و مردم را ببیند. در ابتدا مریم و دیگران خجالت می کشیدند حتی با هم حرف بزنند، اما بعداً که

مریم بیشتر با مادرش به خرید رفت، طولی نکشید که در جمعه بازار تخم مرغ می فروخت، با دیگران حرف می زد و مثل آن ها خرید و فروش می کرد.

سپس خانم صادقی با آموزگار نهضت سوادآموزی روستا تماس گرفت و "کتابچه ی راهنمای" آموزگاران مدرسه را به او داد تا بخواند. آن وقت مریم به کلاس های شبانه نهضت سوادآموزی بزرگسالان رفت و توانست شمردن و خواندن و نوشتن را یاد بگیرد و دوستان زیادی در کلاس پیدا کرد.

مریم خیلی دوست داشت که بتواند سر پا بایستد و راه برود. کار سختی بود، زیرا پاهایش بسیار لاغر و ضعیف بودند. اما او می خواست تلاش کند. بنابراین مادرش مجموعه های آموزشی دیگری درخواست کرد که تمرینات پاها و طرز ساختن آتل و چوب زیر بغل را شرح می داد. مادر مریم مدتی طولانی، بیش از یکسال، دخترش را آموزش داد تا بتواند راه برود.

در حالی که در این باره صحبت می کردیم، مریم با چوب زیربغل وارد منزل شد (حتی راه رفتن با چوب زیربغل و آتل برایش مشکل بود) لیکن فاصله تا چرخ خیاطی را به تنهایی طی کرد.

مریم مطالبی درباره شغلش بیان کرد و گفت که همیشه دوست داشته از خودش درآمد داشته باشد. خانم صادقی در ابتدا فهرست کارهای مناسب برای افراد معلول را نشان داده بود که آن را مطالعه و درباره آن با خانواده اش صحبت کند. مریم می خواست کارهای زیادی را انجام بدهد، ولی انجام تمام آن ها امکان نداشت. بنابراین خیاطی را انتخاب کرده بود. خانواده مریم او را نزد یکی از اقوامشان که در روستای مجاور خیاطی می کرد فرستادند. وی شش ماه در آنجا ماند و مثل یک شاگرد، نزد آن خیاط آموزش دید. تا خیاطی را یاد گرفت.

اما یک مشکل وجود داشت. مریم و خانواده اش برای خریدن چرخ خیاطی پول نداشتند. از این رو خانم صادقی با آقای عارف صحبت کرد تا مریم بتواند از صندوق قرض الحسنه روستا وام بگیرد. مریم وام را گرفت و چرخ خیاطی و مقداری مواد اولیه خرید و شروع به دوختن پیراهن و روپوش کرد. باز پرداخت پول چرخ دو سال طول کشیده بود، اما حالا دیگر چرخ مال خودش بود.

مریم احساس خود را در مورد برنامه برای ما بیان کرد. او می گفت که در ابتدا از برنامه خوشش نمی آمد و باید او را به زور از اتاق بیرون می کشیدند تا خانم صادقی را ببیند، چون از وضع خود خجالت می کشید، قبلاً همیشه کثیف بود چون اصلاً نظافت را رعایت نمی کرد. همیشه مادرش بود که این کارها را برایش انجام می داد. اما مادرش وقت خیلی کمی داشت. مریم می گفت: وقتی چهارچرخه درست شد و با آن بیرون آمد، زیاد خجالت می کشید، حتی جرات نگاه کردن به چشم مردم غریبه را نداشت.

وقتی مریم برنامه آموزشی را شروع کرده بود باورش نمی شد، چیزی عوض بشود. اما بعد از مدت کوتاهی که تفاوت ها را دید، خیلی علاقمند شد که یاد بگیرد. مریم از درآمدی که اکنون بدست می آورد خیلی راضی بود. درآمدش بیش از آن بود که خودش را اداره کند. کارش هم خیلی زیاد بود طوری که سفارش های جدید، دو هفته در نوبت می ماند.

بعد مریم در مورد گروهی که عضو آن بود با ما حرف زد. چند نفر از افراد معلول روستا تصمیم گرفته بودند که با هم یک گروه محلی برای حل مشکلات خود تشکیل دهند.

مریم هم عضو این گروه شده بود. هر هفته جلسه ای در مورد آن چه می شد در روستا برای افراد معلول

انجام داد، تشکیل می شد، آقای عارف هم به جلسه های این گروه دعوت می شد. افراد معلول به شرکت در تمام مراسم روستا تشویق می شدند و تغییرات و تحولات زیادی را در روستا تقاضا می کردند که همه انجام شده بود. دست اندازهای جاده ها پر شده بود و سنگ و کلوخ و قلوه سنگ ها جمع شده بود، تا راه رفتن آسان تر شود. یک کلاس دیگر نهضت سواد آموزی دایر شده بود و

بزرگسالان معلول به این کلاس می رفتند. مریم خیلی خوشحال بود که عضو گروه شده است.

سپس با مادر مریم صحبت کردیم. او گفت بار اول که خانم صادقی به دیدن آن ها آمده بود و از مشکل شان پرسیده بود، وی برایش توضیح داد که مریم برای نظافت و لباس پوشیدن به کمک احتیاج دارد، چون او هیچ وقت از جایش تکان نمی خورد و در طول روز، کاری انجام نمی داد و خانواده اش نمی دانستند با او چکار کنند و تصور می کردند که خدا آن ها را غضب کرده و مریم معلول شده است.

خانم صادقی پرسیده بود خانواده مریم چه آرزویی دارند. مادر مریم گفته بود که آرزوی شان این است که معلولیت دخترشان درمان شود. خانم صادقی با مهربانی پاسخ داده بود که این کار به سادگی امکان پذیر نیست، اما امکان این هست که مریم با آموزش، مستقل تر شود. بعد هم سوال کرده بود آیا خانواده حاضر است به مریم کمک کند یا نه، که البته جواب آن ها مثبت بود.

دفعه بعد که خانم صادقی نزد خانواده آمد یک کتابچه آموزشی آورد و به خانواده نشان داد چطور باید کارها را انجام دهند. همین که کتابچه اول تمام شد کتابچه بعدی را به آنان داد. مادر و برادر مریم مدت سه سال به او آموزش دادند. حالا مریم می تواند تقریباً هر کاری را که ضروری است انجام دهد، می تواند حتی کمی راه برود، بدون کمک دیگران لباس می پوشد، نظافت شخصی اش را انجام می دهد و درآمد دارد. گاه گاهی به دیدن خانم صادقی می رود. بستگان مریم به وجود او افتخار می کنند.

روی تپه پشت منزل آن ها دو مرد کار می کردند و داشتند خانه ای می ساختند. مادر مریم به ما گفت برویم و آن جا را ببینیم. گفت: "این خانه ی مریم است. چون مریم ماه آینده ازدواج می کند و با این کار همه را خوشحال می کند."

دیدار از علی

سپس از خانواده ی دیگری دیدن کردیم. در آنجا با پسر ۲۰ ساله ای به نام علی آشنا شدیم که عضو گروه

محلّی بود و در گل خانه ای از صیفی جات مشغول کار بود. علاوه بر علی ۵ نفر از معلولان روستا نیز مشغول کار بودند. علی به ما توضیح داد که با چند نفر از دوستان معلول خود تصمیم گرفتند که یک اشتغال گروهی ایجاد کنند. این گروه توانسته بود با کمک آقای عارف و خانم صادقی آموزش های لازم در زمینه راه اندازی کار گروهی را دریافت کند و در حال حاضر ۱۰ نفر از افراد معلول روستا در این اشتغال گروهی مشارکت داشتند. علی توضیح داد که چند نفر از اعضای گروه برای بازاریابی و فروش محصولات خود به شهر رفته اند.

همه چیز رو به راه بود. ابتدا متوجه نشدیم که او نابینا است، زیرا نشانه های اندکی از این نقص را در او مشاهده می کردیم.

علی در چهار سالگی نابینا شده بود. تا آن موقع با کودکان دیگر بازی می کرد. ولی بعد از نابینا شدن نتوانست به مدرسه برود، در منزل ماند. او همیشه جلوی در منزل می نشست. روزی تصمیم به فرار گرفت. ولی نتوانست چندان از خانه دور

شود. سه سال قبل بود که خانم صادقی به منزلشان آمد و با والدین علی صحبت کرد. یک کتابچه آموزشی به مادرش داد و بعد برادر علی، مربی او شد. کتابچه دیگری نیز به برادر علی داد که در آن روش آموزش علی را برای گردش در منزل و روستا نشان می داد. بعد برادر علی به او یاد داد چطور از عصا و چوب دستی راهنما استفاده کند. بعد علی یاد گرفت چطور راه خودش را پیدا کند، اما دیگر نخواست از خانه فرار کند.

بعد خانم صادقی با علی و خانواده اش در مورد شغل های گوناگونی که از عهده علی بر می آمد، صحبت کرد و فهرستی از این نوع شغل ها به آن ها داد. آن ها با هم صحبت کردند و نتیجه گرفتند که علی می تواند

سبزی کاری کند. آن موقع خانواده سبزی کاری نمی کرد. بنابراین پدر به شهر رفت و چند نوع بذر سبزی خرید. علی با کمک پدرش بذرها را کاشت و توانست سبزیجات فراوانی عمل بیاورد، سبزیجاتی را هم که برای خانواده زیاد بود در بازار می فروختند.

علی بسیار راضی بود زیرا می توانست در تامین معاش خانواده به پدرش کمک کند. مردم روستا هم که می دیدند علی کار و تلاش می کند به

او احترام می گذاشتند. علی دوستان تازه ای پیدا کرده است، برادر یکی از دوستان او در گروه محلی به علی کمک می کند تا با سواد شود و حالا دیگر می تواند مانند دیگران کارهای بسیاری را چه در منزل و چه در روستا انجام دهد.

چه کسانی در برنامه توانبخشی نقش دارند

■ افراد زیر باید در برنامه توانبخشی جامعه خود نقش داشته باشند:

- ۱- افراد معلول
- ۲- خانواده ی آن ها
- ۳- اعضاء جامعه
- ۴- شما که توان یار محلی هستید.

■ وظایف افراد فوق عبارتند از:

۱- افراد معلول

■ اگر فرد معلول نیاز به آموزش داشته باشد کارهای زیر را انجام می دهد:

همکاری با مربی در خانواده، با اعضاء خانواده و جامعه برای پیاده کردن برنامه آموزشی تا بعد از مدتی بتواند به تنهایی آموزش ها را انجام دهد:

حق تصمیم گیری برای خود قایل باشد.

عضو فعال و مسوولیت پذیر خانواده باشد.

عضو فعال و مسوولیت پذیر روستا باشد.

از فرصت های برابر با سایر اعضاء جامعه مانند آموزش و پرورش و اشتغال استفاده کند.

■ در صورتی که وی نیازی به آموزش ندارد، به کسانی که به آموزش نیاز دارند و در انجام برنامه توان بخشی مبتنی بر جامعه کمک کند.

۲- خانواده فرد معلول

■ همزمان با برنامه آموزشی، خانواده فرد معلول کارهای زیر را انجام می‌دهد:

کمک به آموزش فرد معلول تا وی بتواند توانایی‌های خود را بیشتر کند.
کمک به او در انجام کارهایی که به تنهایی نمی‌تواند انجام دهد.
دادن حق تصمیم‌گیری به فرد معلول در امور به عنوان یک عضو برابر خانواده.

تشویق او تا فردی فعال و مسئولیت‌پذیر در خانواده باشد.

دادن مزایای یک عضو خانواده به او.

کمک به فرد معلول و جامعه تا با یکدیگر آشنا شوند و یکدیگر را بپذیرند.

۳- جامعه محلی

■ در هر روستا افرادی هستند که به کار توان بخشی علاقمند هستند. با برگزاری یک نشست عمومی می‌توان این افراد را دعوت به همکاری کرد تا کارهای زیر را انجام دهند:

مشارکت در برنامه توان‌بخشی افراد معلول و اطمینان خاطر از پیشرفت آن‌ها.

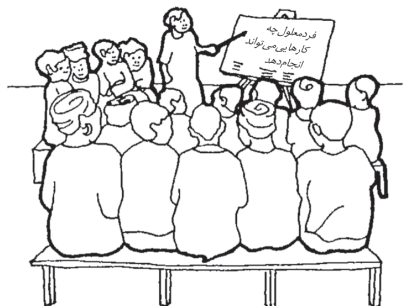
اطمینان خاطر از آن که افراد معلول همچون سایر افراد در فعالیت‌های روستا مشارکت دارند.

اطمینان خاطر از آن که افراد معلول از فرصت‌های برابر با دیگران برخوردار باشند.

شرکت در برنامه‌های آموزشی مربوط به پیشگیری از معلولیت‌ها.

۴- توان یار محلی

■ توان یار محلی برنامه توان بخشی را در جامعه ی محلی تسهیل و هدایت می کند. وظایف توان یاران محلی در برنامه توان بخشی مبتنی بر جامعه به شرح زیر است:

مشارکت دادن جامعه در برنامه های آموزشی افراد معلول.

بازدید خانه به خانه برای شناسایی تمام افراد معلول.

تصمیم گیری در مورد این که کدام یک از افراد معلول نیاز به آموزش دارند.

انتخاب کتابچه های آموزشی مناسب برای هر فرد معلولی که نیاز به آموزش دارد.

انتخاب و آموزش یک عضو خانواده یا جامعه به عنوان مربی، برای آموزش فرد معلول در خانواده.

کمک و راهنمایی و ایجاد انگیزه برای مربی و فرد معلول تا آموزش را شروع کرده و تا آخر ادامه دهند. در صورت نیاز، توان یارمحلّی به وسایل کمکی ساده و ابزاری که ساخته می شود، نظارت می کند.

جلب همکاری آموزگاران مدارس و نهضت سوادآموزی برای برنامه های آموزش افراد معلول در مدارس و کلاس های نهضت سوادآموزی محلی. کاریابی برای افراد معلول بزرگسال که به درآمد نیاز دارند. ارزیابی پیشرفت هر فرد معلول در برنامه.

بایگانی پرونده ها و تهیه گزارش های ماهانه جهت ارایه به تسهیل گر سطح میانی.

ارجاع افرادی که به سایر خدمات نیاز دارند به توان یار. برنامه توان بخشی در جامعه را ادامه دهید.

چگونگی انجام وظایف توان بخشی توسط توان یاران محلی

درگیر کردن جامعه محلی

■ جامعه مسوول نهایی برنامه توان بخشی است. به جامعه ی خود برای برنامه ریزی، اجرا و ارزیابی برنامه کمک کنید تا به کمک یکدیگر موفق شوید.

■ شاید یک شورای محلی در جامعه شما باشد که مسوول پی گیری

خدمات برای افراد معلول است، یا توان به عهده گرفتن این مسئولیت را دارد. در این صورت شاید شورا شما را برای شروع برنامه توان بخشی در جامعه خود انتخاب کرده باشد و یا انتخاب کند.

ممکن است ادارات یا سازمانهای دولتی و غیردولتی در روستا نماینده ای داشته باشند که می توان با آنها هماهنگ شد و از امکانات آنها استفاده نمود.

اگر شورا این کار را به عهده شما نگذاشته و هیچ برنامه توان بخشی در جامعه شما اجرا نمی شود. تشکیل جلسه ویژه این شورا را برای بحث در مورد آغاز برنامه توان بخشی درخواست کنید. چنان چه چنین شورایی وجود ندارد لزوم تشکیل آن را به اعضاء شورای اسلامی پیشنهاد دهید. این شورا در برابر جامعه مسوول اداره برنامه توان بخشی خواهد بود. عضویت افراد معلول در این شورا اهمیت دارد.

■ کتابچه راهنمای تشکیل شورای توانبخشی، شامل بخشی است تحت عنوان " نحوه مشارکت جامعه و انتخاب شورای توانبخشی" در این بخش شرح داده شده است که چگونه شما به عنوان عضوی از جامعه می توانید جامعه را در برنامه توانبخشی دخالت دهید.

■ این قسمت را به دقت بخوانید و به راهنمایی هایی که به منظور کمک به راه اندازی و پشتیبانی از برنامه توان بخشی افراد معلول داده شده، عمل کنید.

شناسایی افراد معلول و محل زندگی آن ها

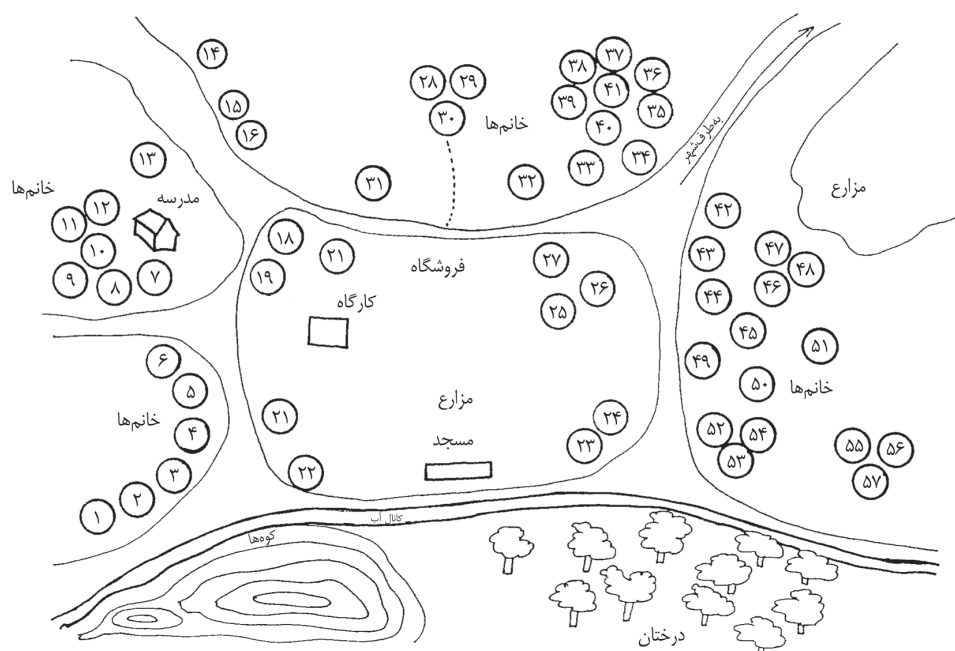
■ از یک یک خانوارهای منطقه خود بازدید و تمام افراد معلول را شناسایی کرده و معلولیت آنها را مشخص کنید.

■ ابتدا اگر کسانی از اعضای جامعه خود را می شناسید که معلول هستند، از دوستان و همسایگان بپرسید آنها کجا زندگی می کنند و برنامه را با آموزش آن ها شروع کنید، کمی بعد با انجام بازدید منزل به منزل، سایر افراد معلول دیگر را شناسایی کنید.

■ گاهی مواقع نیز می توان فهرست اسامی افراد معلول را در خانه بهداشت یا دفتر شورای محلی پیدا کرد. اگر چنین فهرستی وجود دارد از آن برای شناسایی افراد معلول استفاده کنید.

چگونه می توان ترتیب بازدید از تمام خانوارهای جامعه را داد

۱- به نقشه ای از جامعه خود نیاز دارید. لازم است کار را با نقشه ای از روستا آغاز کنید. شاید بتوان نقشه ای در دفتر شورای محلی پیدا کرد. در غیر این صورت خودتان نقشه ای بکشید. نمونه ای از نقشه را در تصویر مشاهده می کنید:

■ در نقشه شما باید جاده ها، راه ها، مزارع، چشمه های آب، بازارها و ساختمان های مهم جامعه نشان داده شود. در صورتی که این اماکن در نقشه نباشد، آنها را مشخص کنید.

■ یک خانوار شامل تمام افرادی است که باهم در یک خانه، محل یا حیاط زندگی می کنند و غذایشان از یک آشپزخانه تامین می شود.

با یک نقطه، محل هر خانوار جامعه را نشان دهید. اسامی خانوارها را به طور واضح علامت گذاری کنید. به هیچ وجه نباید خانواده ای فراموش شود. تعداد تمام خانوارها را مشخص کنید.

شماره خانه	نام صاحب خانه

۲- اکنون باید فهرستی از اسامی سرپرست خانوارها تهیه کنید. شاید چنین فهرستی در دفتر شورای روستایی یا اداره بهداشت باشد، که در این صورت باید کامل باشد. اگر چنین فهرستی نبود، خودتان آن را تهیه کنید. با افرادی که در قسمت های مختلف جامعه شما زندگی می کنند تماس بگیرید و با کمک آن ها فهرستی از تمام خانوارها تهیه کنید.

وقتی خانوارها را در هر جا مشخص و شماره گذاری کردید آن شماره را در فهرست خود وارد کنید و نام سرپرست خانواده را در جلوی شماره بنویسید.

۳- اکنون شما و یا یکی از اعضای شورای محلی باید به خانواده ها اطلاع دهید که می خواهید با آنان دیداری داشته باشید تا در مورد برنامه توان بخشی افراد معلول با آن ها صحبت کنید.

۴- ساعتی را با سرپرست هر خانواده قرار بگذارید که بتوانید تمام اعضای خانواده را ببینید.

شاید بنابر برخی آداب و رسوم روستاها نتوانید تمام اعضای خانواده، مثلاً جنس مخالف خودتان را ملاقات کنید. اگر این طور است، باید دسترسی از جنس مخالف داشته باشید تا او بتواند عضوی را که شما نمی توانید ملاقات کنید، ببیند.

۵- برای دیدار با هر خانوار، زمان معینی را از قبل تعیین کنید.

هنگام دیدار از یک خانوار چه باید کرد

■ برای خانواده شرح دهید که درصدد آشنا شدن با افراد معلول جامعه هستید تا ببینید آیا آن ها به توانبخشی نیاز دارند یا نه.

■ بگویید که جامعه انجام این کار را از شما خواسته است زیرا قرار است یک برنامه توان بخشی برای افراد معلول ترتیب داده شود. شرح دهید چگونه توان بخشی به افراد معلول کمک می کند.

■ از سرپرست خانواده سوال کنید که آیا می شود درباره تعداد اعضای خانواده و فرد معلول پرسش هایی مطرح کرد یا خیر.

در صورت موافقت او، سوالات را بپرسید و بررسی ها و ارزیابی های لازم برای تکمیل فرم شماره یک ویژه هر خانوار را انجام دهید.

هنگام تکمیل فرم شماره یک از اطلاعات به دست آمده استفاده کنید و راهنمایی های این کتابچه راهنما را به کار ببندید.

طرز پرکردن فرم شماره یک در این کتابچه شرح داده شده است.

■ اطمینان حاصل کنید که همه اعضای خانواده را دیده اید.

■ گاهی سرپرست خانواده ای با سوال در مورد تعداد اعضای خانواده یا صحبت درباره افراد معلول موافق نیست. در این صورت لازم است در مورد مزایایی که توان بخشی در اختیار معلول می گذارد برای خانواده بیشتر صحبت کنید. این موضوعات را با سرپرست خانواده در میان بگذارید. ببینید به چه دلیل نمی خواهد درباره افراد معلول سوال یا صحبتی بشود. با دلیل او را راضی کنید با شما صحبت کند و اطلاعاتی را که لازم دارید ارائه دهد. ممکن است مطرح کردن پیشرفت های سایر افراد معلول از طریق توان بخشی نیز به موضوع کمک کند. در صورت امکان ترتیب دیدار سرپرست خانواده را با خانواده هایی که اعضاء معلول آنها در برنامه توان بخشی شرکت کرده اند را بدهید.

اگر در بازدید اول موفق به کسب اطلاعات لازم نشدید، ترتیب بازدید دیگری را بدهید تا بیشتر صحبت کنید.

اگر باز هم موفق نشدید، در این مورد با شورای توان بخشی جامعه خود صحبت کنید و از آنان کمک بخواهید.

■ همیشه نمی توان عضو معلول خانواده را به راحتی ملاقات کرد.

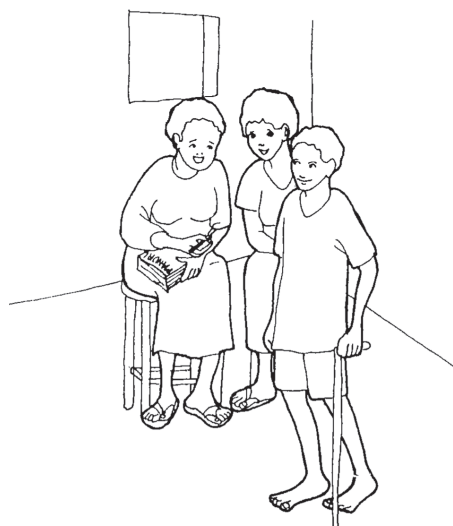
در گذشته افراد معلول حقوق برابر با افراد خانواده یا اجتماع نداشتند، به همین دلیل برخی خانواده ها مایل نبودند که مردم بدانند که یکی از نزدیکان آنان معلول است. بعضی خانواده ها فکر می کنند که برای افراد معلول نباید و یا نمی توان کاری انجام داد، یا تصور می کنند که معلول شدن کودکان یا بزرگسالان نوعی کیفر الهی است. این قبیل خانواده ها گاهی ترجیح می دهند که فرد معلول را از

چشم دیگران پنهان کنند. در چنین مواردی برای جلب اطمینان خانواده لازم است قبل از هر سوالی در مورد معلولیت کاملاً دقت کنید.

برخی مردم تصور می کنند که معلولیت مسری است. مثلاً فکر می کنند که اگر فرد نابینایی را لمس کنند آنها هم نابینا می شوند. اگر به چنین اشخاصی برخوردید به آنها توضیح دهید که این موضوع حقیقت ندارد و هیچ معلولیتی از فردی به فرد دیگر سرایت نمی کند.

■ در برخی جامعه ها معلولیت ها نام های دیگری دارند.

هنگام صحبت با یک خانواده، اسم معمول آن معلولیت را به کار ببرید. نوع معلولیت و آنچه را که به سبب آن برای فرد معلول پیش می آید، شرح دهید، تا خانواده با معلولیتی که درباره اش حرف می زنید، آشنا شود.

■ تنها پرسیدن برای کسب اطلاعات کامل در مورد یک شخص کافی نیست. فرد مورد نظرتان را به دقت بررسی کنید و بررسی و آزمایش ها یی که در این راهنما شرح داده شده است را انجام دهید.

دقت کنید که هر یک از افراد خانواده چگونه حرف می زنند، چگونه گوش می دهند، چگونه نگاه می کنند، چگونه حرکت و رفتار می کنند، ببینید آیا جای زخم یا سوختگی دارند یا نه. همچنین دقت کنید چگونه با یکدیگر رفتار می کنند. ببینید آیا ظاهر سالم و تمیز دارند یا نه. این نشانه ها به شناسایی افراد معلول کمک می کند.

■ فراموش نکنید که ممکن است در یک خانوار بیش از یک نفر معلول وجود داشته باشد. یا این که فرد معلول بیش از یک نوع معلولیت داشته باشد. اطمینان حاصل کنید که تمام اعضای هر خانواده را ملاقات کرده اید و نوع معلولیت یا معلولیت های عضو معلول را شناسایی کرده اید.

■ شاید دیدار با تمام اعضای خانواده در اولین بازدید امکان پذیر نباشد، شاید چند نفرشان در منزل نباشند، شاید در جای دوری کار می کنند یا به شهر یا بازار رفته باشند. در این صورت باید دوباره برگردید تا همه را از نزدیک ببینید.

■ همواره به خاطر داشته باشید که باید تمام افراد خانواده را به دقت مورد توجه قرار دهید، در مواقع ضروری آن‌ها را ارزیابی کنید.

نحوه شناسایی معلولیت‌های متفاوت

کسانی که مشکل بینایی دارند

■ کتابچه آموزشی شماره یک حاوی اطلاعاتی در مورد مشکلات فردی است که چنین معلولیتی دارد. اگر لازم است این کتابچه را دوباره بخوانید.

■ از سرپرست خانواده و اعضای خانواده سوالات زیر را بپرسید. پاسخ‌های آنان روشن می‌کند که آیا کسی از اعضای خانواده مشکل بینایی دارد یا نه.

آیا در خانواده فردی هست که به خوبی دیگران نمی‌بیند؟

آیا در خانواده کسی هست که در تاریکی خوب نمی‌بیند؟

آیا در خانواده کسی هست که نمی‌تواند اشیای خیلی دور مثل درختان، پرندگان و غیره را ببیند؟

آیا در خانواده کسی هست که نمی‌تواند اشیای خیلی نزدیک را، مثلاً دانه‌ای را در کف دست ببیند؟

آیا در خانواده کسی هست که حالت چشمانش با چشمان سایر مردم خیلی فرق دارد؟

■ چنان‌چه پاسخ این سوالات برایتان مشخص شد احتمالاً فرد

یا افرادی در خانواده مشکل بینایی دارند، با آن شخص صحبت

کنید و او را مورد بررسی دقیق قرار دهید.

چنان‌چه هنوز هم اطمینان ندارید کسی واقعاً مشکل بینایی دارد

یا نه، بررسی‌های زیر را انجام دهید.

بررسی کودکان ۳ ماهه تا سه ساله

■ بگذارید کودک روی زانوی مادر بنشیند. یک شمع روشن را در فاصله ۳۰ الی

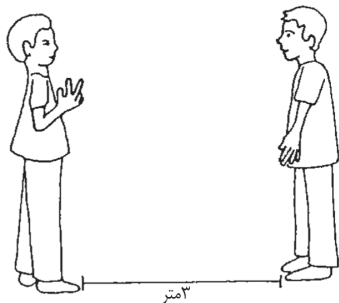
۵۰ سانتی متری در برابر کودک نگاه دارید. شمع را به این سو و آن سو و بالا

و پایین حرکت دهید.

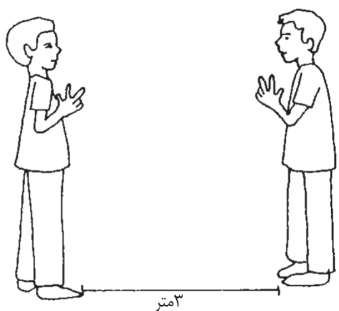
■ آیا وقتی شمع را حرکت می دهید چشمان کودک آن را دنبال می کند؟
اگر پاسخ "مثبت" است کودک می بیند.

■ چنان چه چشمان کودک شمع را دنبال نمی کند، آزمایش را سه بار انجام دهید. وقتی مطمئن شدید که چشم ها به دنبال شمع حرکت نمی کند. پس این کودک مشکل بینایی دارد.

بررسی کودکان ۳ سال به بالا و بزرگسالان

■ در فاصله ۳ متری در برابر فرد بایستید. سه انگشت یکی از دستهایتان را بالا نگاه دارید. به شخص بگویید انگشتان خود را برابر هر چند انگشتی که شما بالا نگاه داشته اید، بالا ببرد.

■ اگر سه انگشت خود را بالا نگاه داشت، پس او می تواند ببیند.

■ اگر سه انگشت خود را بالا نمی برد با دو انگشت آزمایش را تکرار کنید و بعد با چهار انگشت. چنان چه شخص، به هیچ یک از این آزمایش ها پاسخ درست نمی دهد، پس او مشکل بینایی دارد.

نکات دیگری که باید به آن دقت کنید.

■ اگر فردی مشکل بینایی دارد در چشمان او یک به یک نگاه کنید و به دنبال موارد زیر باشید:
چشم هایی که به نظر قرمز هستند یا آبریزش دارند، سایه کدری روی قسمت رنگی چشم وجود دارد.

■ اگر فردی هر یک از علایم را داشت، او را به بهورز معرفی کنید.

کسانی که مشکل شنوایی و گویایی دارند

■ کتابچه آموزشی شماره ۴ حاوی اطلاعات در مورد مشکلات فردی است که چنین معلولیتی دارد. اگر لازم است این کتابچه را دوباره بخوانید.

■ از سرپرست و اعضای خانواده سوالات زیر را بپرسید، پاسخ های آن ها روشن می کند که آیا کسی از اعضای خانواده مشکل شنوایی یا گویایی دارد یا نه.

آیا در خانواده نوزادی هست که هیچ صدایی از دهان او شنیده نمی شود؟

آیا در خانواده کسی هست که چیزهایی را که دیگران می شنوند، خوب نمی شنود؟

آیا در خانواده کسی هست که آن چه را دیگران به او می گویند، خوب نمی فهمد؟

آیا در خانواده کسی هست که نمی تواند، حرف بزند؟

آیا در خانواده کسی هست که دیگران نمی توانند معنی حرف هایش را بفهمند؟

■ چنان چه از پاسخ این سوالات معلوم شود که فردی در خانواده مشکل شنوایی یا گویایی دارد، با آن فرد صحبت کنید. از او کار ساده ای بخواهید، مثلاً بگویید، یک لیوان آب بیاورد. شاید بهتر باشد فردی در خانواده از او این کار را بخواهد. ببینید می تواند بشنود و بفهمد چه کاری از او خواسته شده است.

■ اگر هنوز مطمئن نیستید که شخص مورد نظر مشکل شنوایی یا گویایی دارد، آزمایش های زیر را انجام دهید.

بررسی نوزادان زیر شش ماه

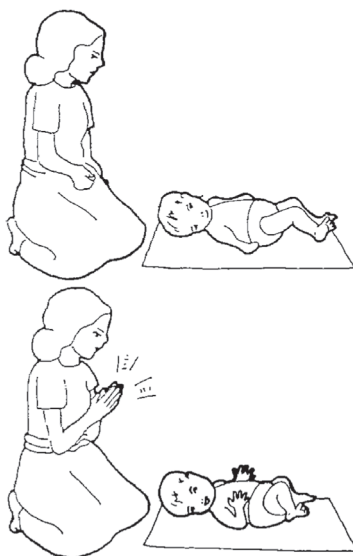
■ آزمایش زیر را با نوزادان زیر شش ماه انجام دهید، آزمایش را در محلی انجام دهید که بی سر و صدا و آرام باشد.

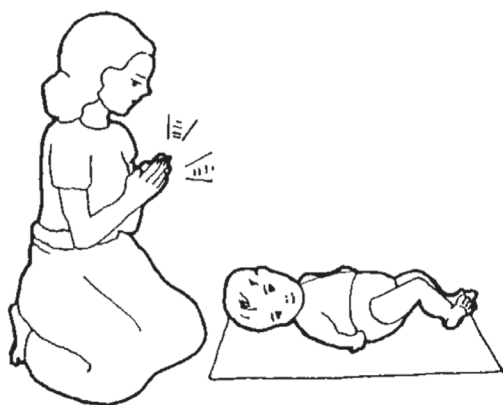
■ نوزاد را به پشت بخوابانید، بالای سر نوزاد طوری بنشیند که نتواند شما را ببیند.

با صدای بلند کف بزنید

آیا نوزاد تعجب می کند؟ چشمهایش را به هم می زند؟

■ چنان چه پاسخ مثبت باشد، پس کودک می شنود.

■ چنان چه پاسخ منفی است نوزاد کمبود شنوایی دارد. سه بار آزمایش را تکرار کنید تا از نتیجه مطمئن شوید. بین هر بار آزمایش کمی صبر کنید.

اگر به نظر نمی آید که نوزاد بشنود، برای اطمینان خاطر یک روز دیگر آزمایش را تکرار کنید. به خانواده نوزاد بگویید مراقب باشند و ببینند آیا نوزاد صدای صحبت اطرافیان یا سر و صدای بلند را می شنود یا نه؟

بررسی کودکان شش ماهه تا سه ساله

■ آزمایش زیر را با تمام کودکان بین شش ماه تا سه سال در هر خانواده انجام دهید.

■ با انداختن چند شن ریزه درون یک قوطی حلبی یا نی، جفجغه ای درست کنید به طوری که وقتی جفجغه را تکان می دهید صدا بدهد.

■ بگویید مادر بنشیند و کودک را روی زانوهایش بنشاند. از یک عضو خانواده بخواهید رو به روی کودک بنشیند و توجه او را جلب کند و با ملایمت با او حرف بزند.

■ با فاصله دو قدم دورتر از کودک بایستید، به طوری که کودک نتواند شما را ببیند، جفجغه را تکان دهید.

کودک به هیچ وجه نباید حرکت دست شما را ببیند. آیا کودک سرش را به طرف جفجغه بر می گرداند.

■ چنان چه پاسخ مثبت باشد، پس کودک می تواند بشنود.

■ چنان چه پاسخ منفی است جفجغه را در فواصل متفاوت و در جهت های مختلف از کودک نگاه دارید و آزمایش را سه بار تکرار کنید تا از نتیجه مطمئن شوید. جفجغه را بالا و پشت سر کودک تکان ندهید.

■ آزمایش را در طرف دیگر کودک تکرار کنید.

■ روز دیگر آزمایش را تکرار کنید تا از نتیجه مطمئن شوید.

اگر باز هم کودک سرش را به طرف جفجغه برنمی گرداند، معلوم می شود که احتمالاً کمبود شنوایی دارد.

بررسی کودکان بالاتر از سه سال و بزرگسالان

■ از شخص بخواهید که روی زمین یا روی چهار پایه بنشیند.

به یکی از اعضای خانواده بگویید اشیایی مثل قاشق، لیوان، توپ و گل را به او نشان دهد و نام آنها را بپرسد. همچنین می توانید از بزرگسالان بخواهید که به سوالات ساده ای پاسخ دهند.

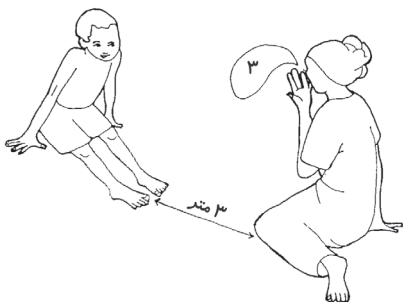
گفته های آن ها را با آن چه سایر کودکان یا بزرگسالان همسن و سال آن ها می گویند و نیز طرز گفتار آن ها را مقایسه کنید. این کار در فهم این مطلب که آیا شخص کمبود شنوایی و مشکل گویایی دارد یا نه، کمک می کند.

■ چنان چه کلمات و پاسخ های شخص مثل سایر افراد همسن و سالش باشد، پس مشکل شنوایی یا گویایی ندارد.

■ چنان چه کلمات و پاسخ های شخص مثل سایر افراد همسن و سالش نیست، احتمالاً مشکل گویایی دارد، شاید علاوه بر آن، کمبود شنوایی نیز داشته باشد. جهت روشن شدن موضوع، بررسی زیر را انجام دهید:

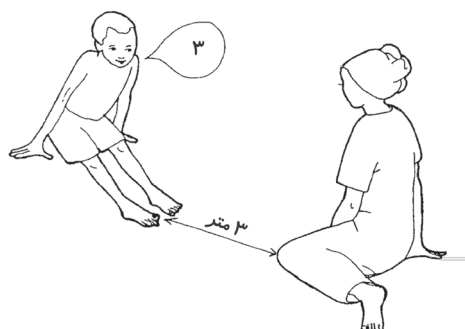
ارزیابی شنوایی

■ بگویید شخص روی زمین بنشیند. در فاصله سه متری رو به روی او بنشینید.

چند رقم مثل چهار - یک - هشت را بگویید و از او بخواهید آن ها را تکرار کند. یا بگویید به همان تعداد انگشتان خود را بالا ببرد. سپس دهان خود را با دست ها پنهان کنید و یک عدد کمتر از ده بگویید. با همان صدایی حرف بزنید که در آن فاصله با افرادی که می شنوند، صحبت می کنید.

از او بخواهید آن شماره را تکرار کند. بعد عدد دیگری کمتر از ده بگویید و از او بخواهید آن را تکرار کند. دوباره این کار را با دو عدد دیگر و هر بار یک مرتبه انجام دهید. اگر این کار را درست انجام دهد، معلوم می شود که کمبود شنوایی ندارد.

■ اگر آن چه را که می گوئید نمی تواند درست تکرار کند یا به درستی انگشتانش را بالا نمی برد، بلندتر صحبت کنید.

■ حالا اگر آنچه را که می گوئید درست تکرار می کند یا به درستی انگشتانش را بالا می برد، معلوم می شود که تا حدودی کمبود شنوایی دارد.

■ اگر فرد باز هم نمی تواند آنچه را که می گوئید بگوید یا نمی تواند انگشتانش را بالا ببرد، احتمالاً مشکل شنوایی و گویایی دارد.

کسانی که گوششان ترشح دارد

■ از سرپرست و اعضای خانواده بپرسید آیا کسی در خانواده در یک یا هر دو گوش ترشح دارد یا نه. در صورت لزوم و برای اطمینان بیشتر داخل گوش های همه را نگاه کنید.

اگر فردی در یک یا هر دو گوش ترشح دارد بررسی کنید که آیا در زمینه شنوایی یا گویایی هم مشکلی دارد یا نه.

از شخص و اعضای خانواده سوال کنید که آیا به خاطر این ترشح به بهورز مراجعه کرده است؟

در صورتی که به بهورز مراجعه نکرده، او را به بهورز ارجاع دهید.

کسانی که مشکلات حرکتی دارند

■ کتابچه آموزشی شماره ۸ حاوی اطلاعاتی در مورد مشکلات فردی است که چنین معلولیتی دارد. اگر لازم است کتابچه را دوباره بخوانید.

■ از سرپرست و سایر اعضای خانواده سوالات زیر را بپرسید. پاسخ های آن ها روشن می کند که آیا کسی در

خانواده مشکل حرکتی دارد یا خیر؟

آیا شخصی در خانواده هست که در حرکت دادن قسمتی از بدن خود، دست ها، پاها، تنه و گردن مشکل داشته باشد؟

آیا کسی در خانواده هست که عضلات دست ها، پاها، تنه و گردنش ضعیف باشد؟

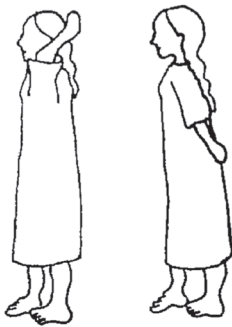
آیا شخصی در خانواده هست که در پشت و کمر، پاها، پشت گردن درد زیادی حس کند؟

■ چنان چه از پاسخ به این سوالات معلوم شود که فردی در خانواده احتمالاً مشکل حرکتی دارد. با او صحبت کنید. او را بررسی و آزمایش کنید تا مطمئن شوید پاسخ سوالات بالا صحیح است یا نه. چنان چه هنوز مطمئن نیستید که آن شخص مشکل حرکتی دارد یا نه آزمایشهای زیر را انجام دهید.

بررسی کسانی که مشکل حرکتی دارند

■ به شخص مورد نظر بگویید حرکت های زیر را انجام دهد:

■ به او بگویید دست ها را بالای سر ببرد، سپس دست ها را به پشت سر حرکت دهد.

■ شیئی کوچک مثل فنجان یا نعلبکی را در برابر او قرار دهید و از او بخواهید آن را بردارد.

■ شیئی کوچک را روی زمین بگذارید و به شخص بگویید روی دو زانو بنشیند یا خم شود و آن را بردارد.

■ به شخص بگویید ده متر راه برود. سپس بخواهید صد متر راه برود. همچنین سوال کنید آیا می تواند در کوچه های روستا نیز راه برود یا نه.

- اگر شخصی تمام این حرکت ها را انجام دهد مشکل حرکتی ندارد. اگر نتواند یک یا چند حرکت را انجام دهد، مشکل حرکتی دارد.
- اگر فرد بتواند تمام این حرکت ها را بخوبی انجام دهد و در هنگام انجام آن ها هیچ دردی حس نکند معلوم می شود که هیچ مشکل حرکتی ندارد.
- اگر نتواند یکی از فعالیت ها یا بیشتر آن ها را انجام دهد یا در موقع انجام آن ها احساس درد کند، پس مشکل حرکتی دارد. کسی که مشکل حرکتی دارد، ممکن است خیلی کند کار کند.

کسانی که در دست ها یا پاهایشان حس ندارند

- کتابچه آموزشی شماره ۱۷ درباره مشکلات فردی است که چنین معلولیتی دارد. اگر لازم است دفترچه را دوباره بخوانید.
- از سرپرست و سایر اعضای خانواده، سوالات زیر را بپرسید. از پاسخ آنان می فهمید که آیا کسی در خانواده در ناحیه دست یا پا بی حس دارد یا نه؟
- آیا کسی در خانواده هست که حس دست ها یا پاها یا هر دو را از دست داده است؟
- آیا کسی در خانواده است که اغلب دست هایش را زخمی می کند یا می سوزاند؟

- چنان چه از پاسخ این سوالات بفهمید که فردی در خانواده حس دستها یا پاهای خود را از دست داده، با او حرف بزنید و او را بررسی و آزمایش کنید.
- آزمایش های زیر را انجام دهید تا مطمئن شوید فرد چنین معلولیتی دارد یا نه.

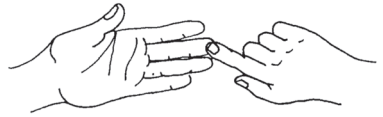
آزمایش کسی که حس خود را در دست ها و یا پاها از دست داده است

- ابتدا دست های شخص را بررسی کنید.
- یک تکه نی، کاغذ، پارچه، برگ یا مداد بردارید.
- به شخص بگویید که می خواهید قسمتی از پوست دستش را مثلاً با نی لمس کنید.
- بگویید چشم هایش را ببندد.

■ نقطه ای را روی دست های فرد لمس کنید، سپس بخواهید با انگشتش محلی را که حس می کند با نی تماس دارد، نشان دهد.

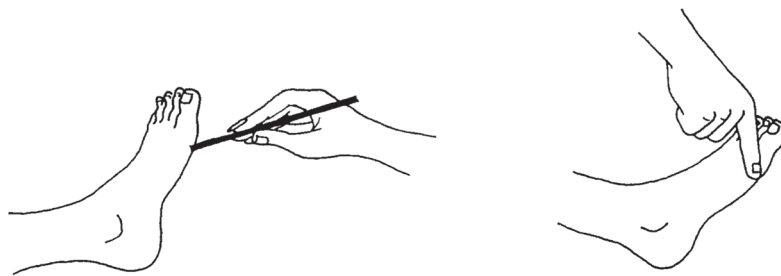
چنان چه شخص به محل صحیح اشاره کند، می فهمید که در آن قسمت دست، حس دارد.

چنان چه شخص به محل صحیح اشاره نمی کند، این کار را تکرار کنید. اگر بعد از سه مرتبه فرد نتواند به محل صحیح اشاره کند می فهمید که در آن قسمت از دست هایش حس ندارد.

■ بدین طریق قسمت های مختلف دست های او را برای تشخیص بی حسی آزمایش کنید.

■ سپس پاهای او را به همان ترتیب آزمایش کنید.

■ وقتی مشخص شد که فردی در قسمتی از دست، یا پاهایش حس ندارد به ترتیب زیر عمل کنید. از او و سایر اعضای خانواده سوال کنید آیا او به خاطر معلولیتش به بهورز مراجعه کرده است یا نه، و آیا در حال حاضر دارو مصرف می کند یا خیر؟

چنان چه به بهورز مراجعه نکرده است یا دارو نمی خورد، او را به بهورز معرفی کنید.

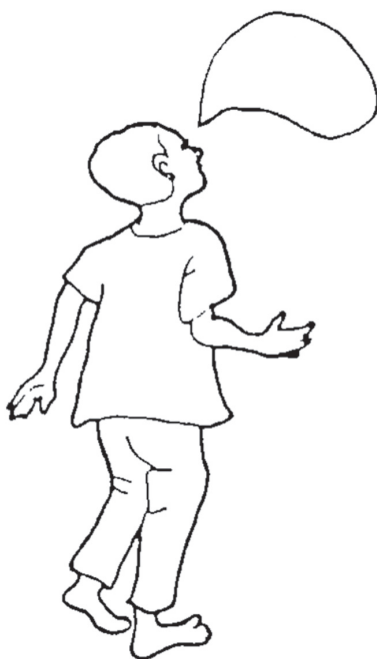
■ تمام خانواده را به همین ترتیب آزمایش کنید.

کسانی که رفتار غیرعادی دارند

■ کتابچه آموزشی شماره ۱۹ حاوی اطلاعاتی در مورد مشکلات کسانی است که چنین معلولیتی دارند.

این معلولیت اکثراً در بزرگسالان دیده می شود. آن ها مثل سایر کودکان بزرگ شده اند و بعدها رفتارشان تغییر کرده است و ممکن است در کودکی به مدرسه رفته باشند.

■ از سرپرست و سایر اعضای خانواده سوالات زیر را بپرسید:

آیا در خانواده کسی هست که رفتار غیرعادی دارد. پاسخ آنها به شما خواهد گفت که آیا کسی دیگر در خانواده رفتار غیر عادی از خود نشان می دهد. آیا در خانواده کسی هست که آن قدر تغییر کرده که غیرعادی رفتار می کند؟

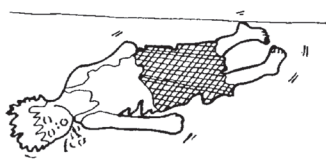
آیا آن شخص اصلاً با کسی صحبت نمی کند؟
آیا بیش از آن چه که عادت داشته است، حرف می زند؟
آیا بی دلیل هیجان زده یا عصبانی می شود یا دیگران را می ترساند؟
آیا صداهایی می شنود که دیگران نمی شنوند و چیزهایی می بیند که دیگران نمی بینند؟
آیا نظافت را رعایت می کند و لباس مناسب می پوشد؟ آیا به شکل غیرعادی و عجیبی حرف می زند و راه می رود؟

■ چنان چه از پاسخ این سوالات معلوم می شود که فرد یا افرادی در خانواده ممکن است رفتار غیرعادی داشته باشند، با آن شخص صحبت کنید، او را بررسی و آزمایش کنید تا مطمئن شوید که پاسخ به سوالات صحیح است و فرد این معلولیت را دارد یا ندارد.

■ هنگامی که تشخیص دادید شخص رفتار غیرعادی دارد، بپرسید که آیا به خاطر معلولیتش به بهورز مراجعه کرده است؟ یا دارو مصرف می کند؟
چنان چه نزد بهورز نرفته یا این که دارو نمی خورد، از او بخواهید به بهورز مراجعه کند.

کسانی که صرع دارند

■ کتابچه آموزشی شماره ۲۱ اطلاعاتی در مورد فردی است که صرع دارد، یا رفتار شبیه صرع دارد. اگر لازم است کتابچه را دوباره بخوانید.

■ از سرپرست و اعضای خانواده سوال کنید که آیا کسی در خانواده صرع دارد. آن چه را که موقع صرع ممکن است اتفاق بیفتد با حوصله شرح دهید، تا حدی که خانواده بفهمند که این ناتوانی چیست.
کسانی که صرع دارند اغلب وقتی تشنج می کنند و می افتند، ممکن است آسیب ببینند یا خود را بسوزانند. اگر می بینید فردی در خانواده

جای زخم های بسیار ناشی از سوختگی دارد، سوال کنید آیا صرع دارد .

■ اگر متوجه شدید فردی صرع دارد، از او و خانواده اش بپرسید که آیا به خاطر صرع به بهورز مراجعه کرده است ؟همچنین بپرسید آیا داروی صرع به همراه دارد یا خیر.
چنان چه نزد بهورز نرفته یا دارو ندارد، از او بخواهید حتماً به بهورز مراجعه کند.

کسانی که مشکل یادگیری دارند

■ کتابچه آموزشی شماره ۲۲ حاوی اطلاعاتی در مورد مشکلات فردی است که مشکل یادگیری دارد. اگر لازم است کتابچه را دوباره بخوانید.

■ فردی که مشکل یادگیری دارد شاید از سایر افراد متفاوت باشد. فرد ممکن است کامل رشد نکرده باشد و یا سر کوچک داشته باشد. چشمان ریز و کج و دور از هم و بینی پهن داشته باشد، احتمالاً دهانش کوچک و زبانش بزرگ است و به این علت دهانش باز و زبانش بیرون است، دارای انگشتان کوچک و پس سر او پهن تر از حد معمول است.

فردی که مشکل یادگیری دارد در مقایسه با افراد همسن و سالش دیرتر می فهمد و کارها را کندتر انجام می دهد ممکن است وی از بدو تولد یا در کودکی این معلولیت را پیدا کرده باشد.

■ از سرپرست و اعضای خانواده سوالات زیر را بپرسید. از پاسخ های آن ها می فهمید که آیا کسی در خانواده مشکل یادگیری دارد یا نه؟

آیا کودکی در خانواده هست که نمی تواند کارهایی را که سایر کودکان همسن و سالش انجام می دهند یاد بگیرد؟

آیا کودکی در خانواده هست که در مقایسه با سایر کودکان در یاد گرفتن کارهایی از قبیل نشستن، ایستادن، راه رفتن، حرف زدن، خوردن و لباس پوشیدن کند است؟
آیا کودکی در خانواده هست که انجام این کارها را اصلاً یاد نگرفته باشد؟

آیا فردی در خانواده هست که در مقایسه با افراد همسن و سالش ظاهراً کم هوش و یا کند باشد؟

آیا فرد بزرگسالی در خانواده هست که کارهای بزرگسالان دیگر را انجام نمی دهد؟

- اگر از پاسخ سوالات متوجه شدید که فردی در خانواده مشکل یادگیری دارد، با او حرف بزنید و با بررسی و آزمایش دقیق، او را با سایر افراد همسن و سالش مقایسه کنید.
- موقع انجام ارزیابی بینایی، شنوایی و حرکتی ممکن است متوجه شوید که او به سادگی منظور شما را نمی‌فهمد و وقتی از او می‌خواهید حرکت کند، حرکت هایش کند است.
- اگر او همان کارهای افراد همسن و سالش را انجام می‌دهد، پس هیچ مشکلی ندارد.
- اگر کندتر از سایر افراد همسن و سالش است یا نمی‌تواند کارهای آن‌ها را انجام دهد، ممکن است مشکل یادگیری داشته باشد.

کسانی که معلولیت‌های دیگری دارند

- هنگام بازدید از خانواده‌ها ممکن است با کسانی رو به رو شوید که معلولیت‌های آن‌ها در "مجموعه آموزشی" مطرح نشده است.

در زیر به چند نمونه‌ی دیگر از این معلولیت‌ها توجه کنید:

معلولیت‌های ناشی از مشکلات تنفسی، دردهای سینه و بیماری‌های قلبی.

معلولیت‌های ناشی از سوتغذیه، و نوشیدن مشروبات الکلی و کنترل ادرار و مدفوع.

معلولیت‌های ناشی از داروهای مخدر، تغییر شکل لب‌ها و دهان، سوختگی و بیماری‌های پوستی.

- در صورتی که به کسانی با این معلولیت‌ها یا انواع دیگری که در این جا ذکر نشده برخوردید، نام آن‌ها را در فهرست "سایر معلولیت‌ها" در فرم شماره یک وارد کنید.

کسانی که بیش از یک نوع معلولیت دارند

- برخی از افراد بیش از یک نوع معلولیت دارند. مثلاً کودکی که مشکل یادگیری دارد ممکن است مشکل حرکتی یا گویایی هم داشته باشد، یا کودکی علاوه بر صرع ممکن است مشکل یادگیری و شنوایی یا گویایی

هم داشته باشد. فرد بزرگسالی که دست یا پایش بی حس است چه بسا که مشکل حرکتی هم دارد.

تمام معلولیت های فرد را در فرم شماره یک وارد کنید.

چگونه می توان با استفاده از فرم شماره یک گزارش تهیه کرد

فرم شماره ۱ - توان یار محلی ثبت اطلاعات و تعیین نوع معلولیت فرد معلول

نام بخش/دهستان:	نام روستا:
نام و نام خانوادگی معلول:	تاریخ شناسائی معلول: / /
جنس: مرد ☐ زن ☐	نام پدر:
وضعیت تاهل: مجرد ☐ متاهل ☐ مطلقه ☐ بیوه ☐	تاریخ تولد: / /
وضعیت معلول: ساکن محل ☐ مهاجرت ☐ فوت ☐	کد ملی:
وضعیت تحصیلی: بیسواد ☐ ابتدائی ☐ راهنمائی ☐ دبیرستان ☐ مدرک عالی ☐	تاریخ مهاجرت یا فوت: / /
وضعیت شغلی: بیکار ☐ خانه دار ☐ کارگر ☐ کارمند ☐ دامدار ☐ کشاورز ☐ صنعتگر ☐ خدماتی ☐ کاسب ☐ محصل ☐	
وضعیت بیمه: روستائی ☐ تامین اجتماعی ☐ خدمات درمانی ☐ سایر بیمه ها ☐	
آیا معلول دیگری در خانواده وجود دارد؟ بلی ☐ خیر ☐	

ردیف	نوع معلولیت	مدت معلولیت	معلولیت غالب
۱	بینایی		
۲	شنوایی و گویایی		
۳	جسمی حرکتی		
۴	کم توانی ذهنی		
۵	اختلالات روانی مزمن		
۶	صرع		

تذکر: انتخاب دو یا چند مورد از ۶ معلولیت فوق و ثبت مدت معلولیت هر مورد به منزله معلولیت ترکیبی است.

تاریخ و امضا

نام و نام خانوادگی توان یار محلی

دستورالعمل فرم شماره ۱- (ویژه توان یار محلی)

فرم ثبت اطلاعات و تعیین نوع معلولیت

- ابتدا لازم است موارد زیر توسط توان یار تکمیل گردد :
نام بخش / دهستان که دهیاری و خانه بهداشت زیر مجموعه آن است.
نام روستایی که فرد معلول را تحت پوشش قرار داده است.
 - همچنین نام و نام خانوادگی معلول، نام پدر، جنسیت، تاریخ تولد بر حسب روز، ماه، سال، وضعیت تأهل، کد ملی، وضعیت تحصیلی، وضعیت شغلی و وضعیت بیمه به منظور ثبت در پرونده فرد معلول توسط توان یار در فرم شماره یک یادداشت می شود.
 - اگر فرد در حال حاضر در روستا زندگی می کند در قسمت وضعیت پرونده گزینه ساکن محل را انتخاب می کنیم، اگر در آینده فرد معلول مهاجرت و یا فوت نماید، دوباره قسمت مهاجرت یا فوت را علامت ضربدر زده و در جلوی آن تاریخ مهاجرت یا فوت را می نویسیم.
 - اگر فرد معلول دیگری در خانواده وجود دارد علاوه بر اینکه برای وی پرونده جداگانه تکمیل می شود، به این سؤال نیز با علامت ضربدر پاسخ می دهیم.
- پس از تکمیل موارد فوق نوع معلولیت فرد معلول بر اساس ارزیابی های موجود در کتابچه راهنمای کارکنان محلی و طبق آموزش های ارائه شده، تعیین می گردد و در مقابل معلولیت تعیین شده، زمان وقوع معلولیت ثبت می گردد. (مثلاً ۱۰ سال)
- در صورتی که فردی دارای ۲ یا چند معلولیت باشد مدت معلولیت هرکدام را مشخص می کنیم و نوع معلولیتی که محدودیت بیشتری برای فرد معلول ایجاد نموده است در ستون "معلولیت غالب" علامت گذاشته می شود.
- به عنوان مثال :

ردیف	نوع معلولیت	مدت معلولیت	معلولیت غالب
۴	کم توانی ذهنی	از بدو تولد	*
۶	صرع	دو سال	

- چنانچه فرد معلولی را شناسایی کردید از فرم شماره ۲ این کتابچه راهنما استفاده کنید. با استفاده از فرم

شماره ۲ جزییات آنچه را که فرد می تواند یا نمی تواند انجام دهد شرح دهید تا مشخص شود که آیا نیاز به آموزش دارد یا نه.

وقتی به کسی برمی خورید که معلول نیست، بلکه بیمار است، او را به مرکز بهداشت ارجاع دهید.

چگونه می توان فهمید که فرد معلول به آموزش نیاز دارد

- گام بعدی پس از شناسایی فرد معلول تشخیص این موضوع است که آیا وی به آموزش نیاز دارد یا خیر؟ پاسخ های فرم شماره ۲ این کتابچه نشان می دهد که آیا فرد نیاز به آموزش دارد یا خیر، در مرحله بعد همین فرم را برای ارزیابی پیشرفت فرد معلولی که آموزش می بیند به کار ببرید.
- برای هر کس یک نمونه از فرم شماره ۲ تکمیل کنید
- برای انجام ارزیابی صحیح از فرد بخواهید، فعالیت های هر سؤال را انجام دهد. فرد را زیر نظر بگیرید و درخانه مقابل عبارت " به تنهایی " تاریخ بگذارید.
- در صورتی که سؤال (به شیر مادر، شغل ، مدرسه) اختصاص ندارد، آن را حذف کنید.
- اگر مشکلی در مورد پر کردن فرم دارید، از توان یار کمک بگیرید.
- گاهی اوقات ممکن است فردی را پیدا کنید که قبلا در خانه آموزش دیده است، اگر این طور است سعی کنید پیشرفت هایی را که از طریق آموزش به دست آورده است را ارزیابی کنید. اگر آموزش موفق به نظر می رسد، ادامه بدهید. گاهی اوقات برای تشویق فرد و خانواده اش به منزل او بروید.

فرم شماره ۲ - توان یار

ارزیابی توانایی ها و میزان پیشرفت فرد معلول

نوع معلولیت:			نام و نام خانوادگی معلول:	
تاریخ تنظیم پس از ۶ ماه:			تاریخ تنظیم اولیه:	تاریخ تنظیم پس از ۳ ماه:
سطح فعالیت			معیار سنی	عملکرد/فعالیت
اصلا	با کمک یا گاهی	به تنهایی		
			بالای ۲ سال	۱. خودش غذا می خورد؟ (شامل خوردن و آشامیدن)
			بالای ۲ سال	۲. لباس می پوشد و در می آورد؟
			بالای ۲ سال	۳. نظافت شخصی را رعایت می کند؟ (شستشو، استحمام، مسواک)
			بالای ۴ سال	۴. از توالت استفاده می کند؟
			بالای ۶ ماه	۵. می نشیند؟
			بالای ۱ سال	۶. می ایستد؟
			بین ۱ تا ۱/۵ سال	۷. راه می رود؟
			بالای ۴ سال	۸. در خانه حرکت می کند؟ (سینه خیز، راه رفتن با استفاده از وسایل کمکی)
			بالای ۴ سال	۹. بیرون خانه حرکت می کند؟
اصلا	با دشواری	به راحتی		مخصوص معلولان با مشکل شنوایی و گویایی
			بالای ۲ سال	۱۰. آیا قادر است برای بیان منظور خود از علائم و اشارات استفاده کند؟
			بالای ۲ سال	۱۱. آیا علائم و اشارات دیگران را می فهمد؟
			بالای ۲ سال	۱۲. لب خوانی می کند؟
			بالای ۲ سال	۱۳. صحبت می کند؟
اصلا	گاهی	بلی		فعالیت های اجتماعی
			بالای ۱ سال	۱۴. آیا دستورات ساده را اجرا می کند؟
			فقط زیر ۱۰ سال	۱۵. آیا کودک مثل سایر کودکان هم سن و سال خود بازی می کند؟
			بالای ۲ سال	۱۶. در فعالیت های خانوادگی شرکت می کند؟
			بالای ۶ سال	۱۷. در فعالیت های اجتماعی شرکت می کند؟
			بالای ۷ سال	۱۸. آیا به مدرسه می رود؟
			بالای ۶ سال	۱۹. کارهای روزمره و خانه داری را انجام می دهد؟
			بالای ۱۸ سال	۲۰. شغل یا درآمدی دارد؟

تذکر: خانه های خالی جدول را با تاریخ تکمیل نمائید

نام و نام خانوادگی توان یار محلی

تاریخ و امضا

دستورالعمل فرم شماره ۲ - (ویژه توان یار محلی)

ارزیابی میزان توانایی ها و ارزشیابی میزان پیشرفت فرد معلول

■ لازم است قبل از تکمیل سؤالات داخل کادر نام و نام خانوادگی فرد معلول و نوع معلولیت ثبت گردد و در قسمت تاریخ تنظیم اولیه، تاریخ همان روز نوشته شود.

توان یار باید توجه داشته باشد که افراد معلول، دارای کم توانی یا ناتوانی در انجام برخی فعالیت های شخصی یا اجتماعی می باشند. بنابراین لازم است که با آموزش و اقدامات توانبخشی به تدریج این مشکلات رفع گردد. هدف از تکمیل سؤالات این فرم ارزیابی توانایی فرد معلول در هنگام شروع اقدامات توانبخشی است.

■ در مقابل هر سؤال سه عنوان جهت ثبت پاسخ قرار دارد. قبل از آن که آموزش به فرد معلول را شروع کنید لازم است در مقابل سؤالات (با توجه به توانایی های عینی که مشاهده می کنید یا از جانب خانواده اظهار می شود) پاسخ اولیه را با ذکر تاریخ (روز، ماه، سال) ثبت کنید. پس از آن که مدتی از آموزش و کار توانبخشی در مورد این فرد سپری شد، لازم است نتایج کار با ذکر تاریخ (روز، ماه، سال) در ستون سمت راست نوشته شود.

بطور مثال، کودک نابینایی را در نظر بگیرید که در آغاز نمی توانسته به تنهایی غذا بخورد (سوال یک) با ارزیابی که توان یار انجام می دهد در ستون «اصلاً» نوشته می شود ۸۵/۲/۱ یعنی ارزیابی در این تاریخ صورت گرفته است. تصور کنید پس از سپری شدن دوره آموزشی و انجام اقدامات توانبخشی با مراجعه به منزل معلول مشاهده می کنید فرد معلول می تواند به تنهایی غذا بخورد. وقتی اطمینان یافتید که این فعالیت را انجام می دهد زیر ستون "به تنهایی" تاریخ کسب این توانایی را به عنوان ارزشیابی عملکرد آموزش کتابچه مربوطه یادداشت کنید. مثلاً در ۸۵/۱۰/۱ این کم توانی به توانایی تبدیل شده است. این روش برای سایر سؤالات فرم نیز انجام می گیرد. بنابراین پس از مدتی پیشرفت فرد معلول از شروع تا زمان بازتوانی قابل محاسبه است.

■ در هنگام ارزیابی هر سوال به وضعیت سنی که در جلوی هر سوال آمده است، توجه نمایید. سؤالات شماره ۱۰ تا ۱۳ مخصوص معلولان با مشکل شنوایی و گویایی و مشکلات یادگیری است ولی بقیه سؤالات را می توان از تمامی افراد با هر نوع معلولیت با در نظر گرفتن شرایط فردی و سن، مورد ارزیابی قرار داد.

سوالهای ۱۴ تا ۱۸ مربوط به معلولیت خاصی نیست و ممکن است برخی از افراد معلول دچار آن باشند. البته جنبه های اجتماعی بیشتر در این قسمت قابل ملاحظه می باشد و سوال ۱۹ فقط مربوط به کودکان معلولی است که به مدرسه می روند یا نمی روند و سوال ۲۰ جهت افرادی است که دارای شغل یا درآمدی می باشند و یا نمی باشند.

نکات مهم و عملی قابل توجه:

۱- پس از آن که مدتی از آموزش و کار توان بخشی در مورد یک فرد معلول سپری شد، لازم است نتایج کار با ذکر تاریخ (روز، ماه و سال) در ستون مقابل آن نوشته شود.

بطور مثال: کودک نابینایی را در نظر بگیرید که در آغاز نمی توانسته است به تنهایی غذا بخورد (سوال یک) با آزمایشی که شما انجام داده اید در ستون "اصلاً" می نویسید ۷۵/۵/۴ یعنی این آزمایش در روز چهارم مرداد ماه انجام گرفته است. تصور کنید مدتی از آموزش سپری شده است، شما به خانه فرد موردنظر مراجعه می کنید، آموزش دهنده که ممکن است یکی از اعضای خانواده باشد، اعلام می دارد که فرد می تواند به تنهایی غذا بخورد و یا آب بنوشد.

اگر در زمینه تکمیل فرم سوال دارید، از مسوول برنامه سطح میانی خود راهنمایی بخواهید.

■ اگر سوال به فرد مورد نظر شما مربوط نمی شود (برای مثال مانند تغذیه از شیر مادر، مدرسه رفتن، اشتغال) روی پرسش خط بکشید.

■ گاه ممکن است کسی را ببینید که هم اکنون در منزل آموزش می بیند. در این صورت میزان پیشرفت او را در ضمن این آموزش ارزیابی کنید و اگر آموزش موفقیت آمیز است، بگذارید ادامه پیدا کند. گاه به منزل آن شخص بروید تا او و خانواده اش را تشویق کنید.

کسانی که ممکن است آموزش در مورد آنان موثر نباشد

■ شاید فردی که زمان طولانی معلولیت داشته کاملاً به دیگران متکی شده است. این فرد ممکن است در فعالیت های خانوادگی و اجتماعی شرکت نکند و نسبت به آن چه دیگران می گویند و یا در اطرافش رخ می دهد واکنشی نشان ندهد. امکان دارد چنین فردی با میزان معلولیتی که دارد از کتابچه های آموزشی بهره ای نبرد. ممکن است شدت معلولیت کودک از هنگام تولد به حدی باشد که استفاده از کتابچه های آموزشی موجود سودی برای او نداشته باشد.

■ به هر حال توجه داشته باشید که به ندرت با فردی روبرو می شوید که شدت معلولیت وی مانع از آن باشد که کتابچه های آموزشی برای وی مفید نباشند. همیشه این اصل را در نظر بگیرید که چگونه می توان به تمام افراد آموزش داد.

■ چنان چه فردی را ملاقات کردید که نمی تواند از آموزش استفاده کند، راه های دیگری را برای کمک به او پیدا کنید. با اعضای خانواده ی وی درباره ی مشکلاتی که دارند، صحبت کنید و بکوشید راه حلی برای آن مشکلات

پیدا کنید. جامعه می تواند در حمایت از این خانواده ها کارهای بسیاری انجام دهد. اگر کمک های جامعه مورد نیاز است، در این باره اقدام کنید، کمک و پشتیبانی خود را در اختیار خانواده قرار دهید.

انتخاب کتابچه ی آموزشی مناسب

- پس از ارزیابی فرد، لازم است کتابچه های آموزشی مناسب را انتخاب کنید و به عضوی از خانواده بدهید که قرار است فرد معلول را آموزش دهد. در توان بخشی مبتنی بر جامعه این عضو خانواده مربی نامیده می شود. نحوه انتخاب، آموزش و مشاوره با مربی در صفحات بعدی برای شما شرح داده شده است.
- اگر فرد بزرگسال است و می تواند در فواصل طولانی بدون کمک مربی، خودآموزی کند کتابچه های آموزشی را به خودش بدهید تا مربی خود باشد.

کتابچه های آموزشی برای کسب اطلاعات در مورد معلولیت

- اول کتابچه های آموزشی را که شامل اطلاعاتی در مورد معلولیت فرد است به خانواده بدهید.

کتابچه های آموزشی حاوی اطلاعاتی درباره معلولیت های مختلف عبارتند از:

مشکل بینایی	کتابچه آموزشی شماره ۱
مشکل شنوایی، گفتار یا گفتار و حرکت کردن	کتابچه آموزشی شماره ۴
مشکل حرکتی	کتابچه آموزشی شماره ۸
بی حسی	کتابچه آموزشی شماره ۱۷
رفتار غیر عادی	کتابچه آموزشی شماره ۱۹
صرع	کتابچه آموزشی شماره ۲۱
مشکل یادگیری	کتابچه آموزشی شماره ۲۲

گاهی فرد بیش از یک نوع معلولیت دارد، پس بهتر است کتابچه مربوط به معلولیتی که مشکلات بیشتری برایش فراهم می کند را برای او در نظر بگیرید. مثلاً ممکن است فرد مشکلات یادگیری همراه با صرع و مشکل حرکتی داشته باشد، اگر مشکل یادگیری موجب مشکلات بیشتری می شود با کتابچه آموزشی شماره ۲۲ شروع کنید.

- وقتی اعضای خانواده کتابچه اطلاعات مربوط به معلولیت را خواندند، درباره مطالب کتابچه با آن ها صحبت کنید. اگر سوالاتی دارند پاسخ دهید. اگر مطالب را خوب نفهمیده اند، بیشتر توضیح بدهید. چنان چه نسبت به

معلولیت فرد یا آموزش او نگران هستند، سعی کنید به آن ها بیشتر قوت قلب بدهید.
 ■ بعد کتابچه ی آموزشی را به آن ها بدهید تا آموزش فرد معلول را شروع کنند.

کتابچه های آموزشی برای پیشگیری از شدت یافتن معلولیت

■ پنج کتابچه آموزشی برای پیشگیری از شدت پیدا کردن معلولیت ها در اختیار شماست. خانواده فرد معلول ممکن است به یکی از این کتابچه ها نیاز داشته باشد.

■ کتابچه آموزشی شماره ۹ برای پیشگیری از تغییر شکل یافتن دست ها و پاها
 اگر فرد نمی تواند بدون کمک دست ها و یا پاهایش را حرکت دهد این کتابچه را در اختیار خانواده وی قرار دهید.
 ■ کتابچه آموزشی شماره ۱۰ حاوی تمرین برای دست ها و پاهای ضعیف، خشک یا دردناک
 اگر فردی نمی تواند پاها و یا بدنش را حرکت دهد ممکن است در پاها و بدنش حس نداشته باشد. حس پاها و بدن او را به همان گونه حس دست و پاهایش بررسی کنید.

اگر فرد در پاها و بدنش حس ندارد این کتابچه را در اختیار خانواده ی وی قرار دهید.
 ■ کتابچه آموزشی شماره ۱۶ برای پیشگیری از ایجاد زخم های ناشی از فشار روی پوست
 اگر شخص در هر دو دست، هر دو پا یا یک دست و یک پا، ضعف، خشکی و درد دارد، این کتابچه را در اختیار خانواده وی قرار دهید.

■ کتابچه آموزشی شماره ۱۸ برای پیشگیری از تغییر شکل یافتن دست ها و پا
 اگر شخصی در دست ها و پاهایش حس ندارد این کتابچه را در اختیار خانواده وی قرار دهید.

■ کتابچه آموزشی شماره ۲۶ برای بازی ها
 اگر رشد کودکی کند است و یا در بینایی، شنوایی، حرکت کردن و یادگیری مشکل دارد، این کتابچه را در اختیار خانواده وی قرار دهید.

■ اگر فرد مورد ارزیابی هر یک از مشکلات فوق را دارد ابتدا کتابچه حاوی اطلاعاتی در باره معلولیت و سپس کتابچه آموزشی پیشگیری از شدت پیدا کردن معلولیت را به خانواده بدهید.

خانواده پس از استفاده کتابچه آموزشی برای پیشگیری ممکن است به کتابچه های آموزشی دیگری نیاز داشته باشد. شاید لازم باشد انجام کارهایی مثل خوردن، لباس پوشیدن، حرکت کردن و غیره به فرد آموزش داده شود.

■ اگر فرد مورد ارزشیابی هیچ یک از این مشکلات فوق را ندارد، کتابچه آموزشی مربوط به کارهایی که انجام آن ها برای او ضروری است را انتخاب کنید.

کتابچه آموزشی برای آموزش فعالیت ها

- به فرم شماره ۲ که تکمیل کرده اید نگاه کنید تا متوجه شوید فرد چه کارهایی را نمی تواند انجام دهد و برای انجام آن ها به آموزش نیاز دارد.
- با استفاده از این فرم از معلولیت فرد و کارهایی که برای انجام آن ها نیازمند آموزش است، اطلاع پیدا می کنید.
- برخی از کتابچه های آموزشی فقط برای یک نوع معلولیت هستند. به عنوان مثال، کتابچه آموزشی شماره ۳ برای فردی که مشکل بینایی یا حرکتی دارد مناسب است.
- برخی از کتابچه های آموزشی برای تمام معلولیت ها مناسب است. به عنوان مثال، کتابچه آموزشی شماره ۲۹ برای فردی که هر نوع معلولیتی که در انجام کارهای خانه دارد مناسب است.
- هر یک از معلولیت های ذکر شده کتابچه های آموزشی مربوط به خود دارد.
- برای هر فعالیت ذکر شده در ۲۰ سوال، اطلاعاتی درباره نحوه آموزش انجام فعالیت به فرد در کتابچه ها موجود است.
- برای آموزش هر فعالیت مورد لزوم، کتابچه آموزشی مناسب را انتخاب کنید.
- از نمودارهای این کتابچه راهنما که در انتخاب کتابچه ها به شما کمک می کند، استفاده کنید.

استفاده از نمودار برای انتخاب کتابچه های آموزشی

- به اولین ستون نمودار نگاه کنید. اسامی معلولیت های مختلف در آن نوشته شده است.
- در مورد هر فردی که کتابچه ای برایش انتخاب می کنید.
- ابتدا ستون معلولیت او را پیدا کنید. سپس به کارهایی که نمی تواند انجام دهد یک به یک توجه کنید.
- در زیر هر معلولیتی و مقابل هر فعالیتی که فرد نمی تواند انجام دهد شماره کتابچه های آموزشی که باید مورد استفاده قرار گیرند، نوشته شده است.
- اکنون به فرم شماره ۳ مراجعه کنید، این فرم مربوط به گزارش هر فرد است. این گزارش ها را باید جداگانه نگهداری کنید. در بالای فرم نام فرد و سپس تعداد هر کتابچه ای را که به او داده اید، بنویسید.
- هر بار که کتابچه ای به مربی می دهید تاریخ آن روز را در ستون اول بنویسید. راهنمایی زیر به شما کمک می کند تا کتابچه های لازم را به ترتیب دهید.
- در پایان برنامه آموزشی، وقتی مربی و فرد معلول دیگر از کتابچه استفاده نمی کنند، تاریخ را در ستون اول بنویسید و گزارش آن را که رخ داده بطور مفصل ثبت کنید.

جدول راهنمای کتابچه های CBR

ردیف	مشکل	مشکل پینایی	مشکل شنوایی و گویایی	مشکل حرکتی	بی حسی	رفتار غیر عادی	صرع	مشکل یادگیری	سایر معلولیتها
۱	به تنهایی غذا نمی خورد.	۲		۱۴				۲۳ ۲۴	
۲	نظافت فردی را رعایت نمی کند.	۲		۱۴				۲۳ ۲۴	
۳	به تنهایی به دستشویی نمی رود.	۲		۱۴				۲۳ ۲۴	
۴	خودش به تنهایی لباسش را نمی پوشد و در نمی آورد.	۲		۱۴				۲۳ ۲۴	
۵	دستورات ساده را نمی فهمد		۵ ۶						
۶	نیازهای خود را به راحتی بیان نمی کند.		۵ ۶ ۷						
۷	حرکات و نشانه های ارتباطی را نمی فهمد.		۵ ۶						
۸	از حرکات و نشانه های ارتباطی که دیگران بفهمند استفاده نمی کند.		۵ ۷						
۹	لب خوانی نمی کند.		۵ ۶						
۱۰	صحبت نمی کند		۵ ۶ ۷						

مشکل	مشکل بینایی	مشکل شنوایی و گویایی	مشکل حرکتی	بی حسی	رفتار غیر عادی	صرع	مشکل یادگیری	سایر معلولیتها
۱۱			۱۱					
۱۲			۱۲					
۱۳	۳		۱۳					
۱۴	۳		۱۳					
۱۵	۳		۱۳					
۱۶			۱۵					
۱۷	۲۵	۲۵	۲۵			۲۵	۲۵	۲۵
۱۸	۲۶	۲۶	۲۶	۲۶		۲۶	۲۶	۲۶
۱۹	۲۷	۲۷	۲۷	۲۷		۲۷	۲۷	۲۷
۲۰	۲۸	۲۸	۲۸	۲۸	۲۸	۲۸	۲۸	۲۸
۲۱	۲۹	۲۹	۲۹	۲۹	۲۹	۲۹	۲۹	۲۹
۲۲	۲۸	۲۸	۲۸	۱۸ ۲۸	۲۸	۲۸	۲۸	۲۸
۲۳	۲۹ ۳۰	۲۹ ۳۰	۲۹ ۳۰	۱۸ ۲۹ ۳۰	۲۹ ۳۰	۲۹ ۳۰	۲۹ ۳۰	۲۹ ۳۰

راهنمایی هایی برای انتخاب ترتیب کتابچه های آموزشی

- هنگامی که کتابچه ای را برای آموزش انتخاب کردید، به ترتیبی برای ارائه آنها نیاز دارید.
- در اغلب موارد فردی را که ارزیابی می کنید، نیاز دارد تا فعالیت های متفاوتی برای او آموزش داده شود. با توجه به این راهنمایی ها، شما می توانید کتابچه ها را به ترتیبی که باید در اختیار خانواده قرار دهید انتخاب کنید:
- اگر آموزش مربوط به نوزاد است، ابتدا کتابچه های "تغذیه با شیر مادر" و "بازی ها" را به مادر بدهید.
- اگر آموزش مربوط به کودک است، ابتدا کتابچه "بازی" را به مادر بدهید.

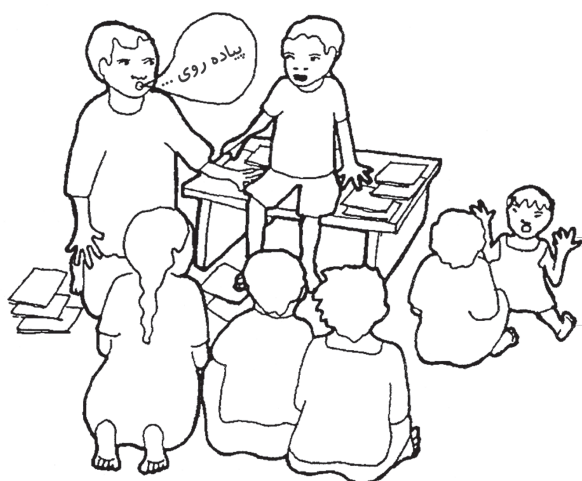
اگر کودک به کتابچه های آموزشی دیگری نیاز دارد، از خانواده بپرسید می خواهند ترتیب آموزش فعالیت ها چگونه باشد و کتابچه ها را به همان ترتیب به آنها بدهید.

وقتی کودک توانست آن کارها را در منزل انجام دهد، درباره مدرسه رفتن وی با خانواده صحبت کنید و کتابچه آموزشی "مدرسه رفتن کودکان" را به آن ها بدهید.

■ فرد بزرگسال، ممکن است نیاز به یادگیری برقرار کردن ارتباط، انجام امور شخصی یا حرکت کردن داشته باشد. از فرد و اعضای خانواده سوال کنید می خواهند آموزش فعالیت ها را به چه ترتیبی انجام دهند و کتابچه های آموزشی را به همان ترتیب به آن ها بدهید.

بعد از آن که فرد انجام این فعالیت ها را آموخت، به او و اعضای خانواده کتابچه های آموزشی "فعالیت های اجتماعی"، "امور خانه داری" و "اشتغال" را بدهید.

انتخاب مربی و آموزش وی

■ مربی عضو خانواده یا دوستی است که مسوول آموزش فرد معلول می شود. مربی تحت سرپرستی شما فعالیت می کند.

■ به خانواده شخص معلول توضیح دهید که چگونه می توان با استفاده از کتابچه های آموزشی او را آموزش داد. به آن ها بگویید که همگی اعضای خانواده باید در آموزش همکاری کنند، اما یکی از آن ها باید مسئولیت آموزش فرد معلول را به عهده بگیرد.

چنان چه هیچ کس از خانواده نمی تواند این کار را بکند از میان دوستان و همسایگان کسی را پیدا کنید.

■ بهتر است مربی سواد خواندن داشته باشد و بتواند مطالب کتابچه ی آموزشی را درک کند. اگر مربی نمی تواند بخواند سعی کنید کسی را پیدا کنید که مطالب کتابچه را بخواند و آن ها را برای مربی توضیح دهد.

موضوع هایی که با مربی و اعضای خانواده در میان گذاشته می شود

■ این که مربی نسبت به آموزش فرد معلول انگیزه پیدا کند بسیار مهم است. بیان کامل این موضوع که

آموزش به فرد معلول کمک می کند تا زندگی بهتری داشته باشد، در ایجاد انگیزه در مربی بسیار موثر است.

توضیح بدهید که چگونه آموزش به فرد معلول کمک می کند تا مثل دیگران در کنار خانواده و دوستانش زندگی کند.

■ این کار به خانواده نیز کمک می کند. هر چه فرد مستقل تر شود، برای خانواده ضرورت کمک دائمی به فرد معلول کمتر می شود. همچنین آموزش فرد در انجام امور خانه داری یا کسب درآمد برای خانواده نیز مفید است.

■ با مربی و اعضای خانواده صحبت کنید و احساس آن ها را نسبت به آموزش فرد بپرسید. شاید اعتقاداتی داشته باشند که مانع از انجام راهنمایی های کتابچه های آموزشی می شود، شاید خانواده فکر کند که معلولیت کیفر یا غضب الهی است. ممکن است فکر کنند بهتر است کمتر با فرد سروکار داشته باشند. در این صورت درباره این اعتقادات با آن ها صحبت کنید و به توضیح اینکه چرا فرد معلول به آموزش نیاز دارد، ادامه دهید.

■ بپرسید که آیا برای فرد معلول هم اکنون به دلیل معلولیتش کاری انجام می شود؟

اگر چنین است با کسی که این کار را می کند، حرف بزنید و به اتفاق معلول و خانواده اش مشخص کنید که کدام روش برای آموزش او بهتر است.

اگر درباره بهترین راه آموزش نمی توانید تصمیم قاطعی بگیرید با سرپرست خود مذاکره کنید.

اثراتی که ممکن است معلولیت بر مردم داشته باشد

■ بسیاری از افراد معلول و خانواده هایش به این امید زندگی می کنند که روزی فرد معلول شفا یابد. به همین دلیل گروهی از افراد معلول مایل نیستند برای استقلال بیشتر آموزش ببینند. اگر به چنین فردی برخوردید به

او و خانواده اش توضیح دهید که معلولیت هرگز کاملاً از میان نمی رود.

ممکن است برای افراد معلول و خانواده هایشان دشوار باشد که این موضوع را بپذیرند، از این رو باید هنگام صحبت درباره حضور ذهن و شکیبایی به خرج دهید، برای صحبت با آن ها زمان مناسبی را انتخاب کنید تا بیشتر آمادگی پذیرفتن حقیقت را داشته باشند. وقتی از موضوع آگاهی پیدا کردند ممکن است به حمایت و راهنمایی شما نیاز داشته باشند.

■ به فرد معلول و خانواده اش بگویید آن ها می توانند زندگی با نشاطی داشته باشند. با آن ها در مورد فعالیت هایی که افراد معلول می توانند انجام دهند، گفتگو کنید. به آنها کمک کنید تا درک کنند فرد معلول با دیگر افراد خانواده و جامعه برابر است، همچنین می توانند زندگی شاد و مفیدی داشته باشند.

■ برخی از والدین معتقدند که کودک معلول نشان غضب الهی بر آنان است. برخی از والدین تصور می کنند که معلولیت در نتیجه دست زدن یا نگاه کردن به فرد معلول دیگر به وجود می آید. این قبیل والدین احتمالاً میل ندارند برای کمک به فرزند معلول خود کاری انجام دهند.

در این گونه موارد برای والدین علل معلولیت را کاملاً شرح دهید و به آن ها بگویید فرزندانشان انجام چه کارهایی را می توانند یاد بگیرند. مزایای آموزش به فرزندانشان را به آنان بفهمانید و توضیح دهید که آموزش باعث می شود فرزند آنان به زندگی بهتر، با نشاط تر و مستقل تری دست یابد و زندگی خانواده نیز راحت تر شود.

■ کسانی که ناگهان معلول می شوند گاهی وضعیت خود را به سختی می پذیرند؛ چون دیگر نمی توانند کارهای مورد علاقه خود مثل بازی کردن یا مطالعه را انجام دهند، دچار افسردگی می شوند. در برخورد با چنین فردی به اعضاء خانواده اش کمک کنید تا روش انجام کارهایی را که قبلاً مایل به انجام آن ها بوده، پیدا کنند.

■ رفتار بعضی از کسانی که مدت طولانی معلول بوده اند، تغییر می کند. این تغییر رفتار ممکن است به صورت های زیر باشد:

■ ممکن است متوقع باشند که خانواده و دوستان توجه دایمی و فراوان به آن ها داشته باشند.

■ ممکن است به آسانی تحریک، عصبانی و افسرده شوند.

■ ممکن است زود مایوس و غمگین شوند یا زود به گریه بیفتند.

■ ممکن است احساس کنند که مجازات شده اند یا با سایر مردم مساوی نیستند و ممکن است اعتماد به نفس خود را از دست بدهند.

■ ممکن است دچار کم خوابی شوند.

■ ممکن است مشکلات جنسی پیدا کنند.

■ رفتار کودکان معلول هم به همین صورت تغییر می کند و یا این که: ممکن است تغییر رفتار برخی از کودکان با برداشتن چیزهایی که متعلق به دیگران است آغاز شود. ممکن است برخی نسبت به سایر اعضای خانواده پرخاش جو یا حساس شوند. زندگی با چنین کودکی و درک خلق و خوی او برای افراد خانواده دشوار است.

■ هنگامی که با فرد معلول، مربی و خانواده وی کار می کنید، به آن ها کمک کنید تا متوجه شوند چنین رفتارهایی در کودک به خاطر معلولیتش بروز کرده است.

■ حتی اگر وقت زیادی برای بیان اهمیت آموزش صرف کنید، باز هم برخی افراد معلول به آموزش دیدن نیستند. مثلاً فرد سالمندی که هم اکنون سال هاست خانواده اش به او کمک می کنند ممکن است به قدری به این کمک ها عادت کرده باشد که دیگر نمی خواهد چیزی تغییر کند.

■ دلیل دیگر عدم تمایل به آموزش شاید این باشد که فرد معلول گدایی می کند. برخی گداها آن چه را که برای رفع نیازهای روزانه خود و احتمالاً خانواده هایشان کافی است، به دست می آورند و به همین دلیل نمی خواهند عادت گدایی خود را ترک کنند. ممکن است برای چنین فردی دشوار باشد که برای شغل مناسبی آموزش ببیند.

اگر به چنین کسی برخوردید درباره آن چه که لازم است انجام دهید با توان یار صحبت کنید. ممکن است مجبور شوید فرد معلول را برای مدتی تنها بگذارید .

■ اگر فرد معلول بزرگسال تمایل به آموزش ندارد سعی نکنید او را به زور آموزش دهید و نیز در آموزش کودکی که خانواده اش میل به آموزش او ندارند، اصرار نورزید.

مدتی بعد ممکن است نظر فرد معلول و خانواده اش تغییر کند. ممکن است کسی را که با موفقیت آموزش دیده است، ببیند، یا دوستان و همسایگان به آنها بگویند نباید بترسند.

گهگاه به این خانواده سر بزنید اگر تغییر عقیده داده اند، برنامه را با آن شروع کنید.

چگونه می توان مربی را آموزش داد

■ می توانید یک مربی را به تنهایی یا چند مربی را دور هم جمع کنید و با هم آموزش دهید.

■ اول کتابچه اطلاعات درباره معلولیت عضو خانواده را به مربی نشان دهید و مطالب کتابچه را برای وی تعریف کنید. سپس به مدت چند روز آن را در اختیار مربی بگذارید.

■ در بازدید بعدی درباره کتابچه با مربی صحبت کنید. به هر سوالی که مربی دارد پاسخ دهید، طوری که مطمئن شوید مربی همه چیز را فهمیده است. به او بگویید که چگونه باید از کتابچه برای آگاه ساختن افراد خانواده استفاده کند.

■ سپس طرز استفاده از کتابچه ی آموزشی بعدی را به مربی بیاموزید. به همراه مربی کتابچه را بخوانید و راهنمایی ها و تصویرهایی را که برایش روشن نیست شرح دهید.

■ برای مربی نشان دهید که چگونه می تواند فعالیت ها را به عضو معلول خانواده آموزش دهد. نسبت به رفتار و طرز صحبت کردن خود با فرد معلول بسیار دقت کنید تا الگوی خوبی برای مربی باشید. صبور و مهربان باشید با بزرگسالان معلول مانند بچه ها رفتار نکنید احترام سالمندان را نگهدارید.

■ از مربی بخواهید در حضور شما عضو معلول خانواده را آموزش دهد. طرز کار او را اصلاح کنید.

- در بازدیدهای بعدی اگر متوجه شدید مربی موضوعی را فراموش کرده است، دوباره برایش توضیح دهید.
- به مربی بگویید که فعالیت ها تک به تک به فرد معلول آموزش دهد و صبر کند تا فرد معلول یک فعالیت را یاد بگیرد و آن گاه آموزش فعالیت بعدی را شروع کند.
- مربی باید آموزش به عضو معلول خانواده را هر روز در یک زمان مشخص انجام دهد. باید زمانی را انتخاب کند که فرد خسته نباشد و آمادگی داشته باشد. در عین حال وقت طبیعی برای انجام آن فعالیت باشد. برای مثال خوردن و نوشیدن را در هنگام غذا خوردن و لباس پوشیدن را صبح ها و لباس درآوردن را شب ها، آموزش دهد.
- به مربی بگویید که تقویت اعتماد به نفس فرد معلول تا چه حد اهمیت دارد. وقتی فرد معلول فعالیتی را خوب یاد گرفت، مربی باید وی را تشویق کند تا فرد معلول احساس کند که دوست دارد فعالیت های بیشتری را یاد بگیرد.
- مربی باید متوجه باشد که برخی نتایج آموزشی خیلی زود نمایان می شود، اما بعضی دیگر شاید به چند ماه یا حتی چند سال آموزش نیاز داشته باشد. وقتی فردی چند مشکل یادگیری، شنوایی یا گویایی دارد، نباید انتظار فوری از آموزش داشت.

راهنمایی مربی و نظارت بر او

- حدود یک هفته بعد از شروع آموزش به منظور آگاهی یافتن از چگونگی پیشرفت کار، به دیدن خانواده بروید.
- از فرد معلول و خانواده اش بخواهید آن چه را در هفته اول انجام داده اند به شما نشان دهند. اگر مشکلاتی دارند در مورد آن ها با مربی صحبت کنید و اگر لازم است به وی بگویید چه تغییراتی باید در رفتار خود بدهد.

- سوال کنید بعد از آخرین دیدار شما، چند بار، برنامه آموزشی را انجام داده است.
- یادتان باشد که اگر فرد معلول و مربی فعالیت آموزشی را به درستی انجام داده اند، خوشحالی و رضایت خود را نشان دهید.

- انتظار نداشته باشید که آن‌ها خیلی زود و بعد از مدت بسیار کوتاهی، مثلاً یک هفته، به نتیجه‌ای برسند. این موضوع را برای فرد معلول و مربی شرح دهید که ممکن است پیشرفت به کندی صورت گیرد و نباید عجله کنند.
- سپس در مورد زمان ملاقات بعدی تصمیم بگیرید. اگر فکر می‌کنید فرد معلول و مربی به کمک بیشتری نیاز دارند، یک هفته بعد برگردید، یا چنان چه پیشرفت آموزش خوب است دو هفته بعد مراجعت کنید.
- بعد از چند هفته اگر احساس کردید که مربی بدون وجود شما کارش را خوب انجام می‌دهد، با فاصله زمانی بیشتری به دیدن آن‌ها بروید. مثلاً دو هفته یکبار، از خانواده دیدار کنید.
- وقتی آموزش مدتی ادامه پیدا می‌کند ممکن است فرد معلول و مربی تصور کنند که کارشان تمام شده است و بخواهند آموزش را متوقف کنند. در این صورت از فرم نتیجه‌گیری کتابچه آموزشی استفاده کنید.
- اگر مربی سواد ندارد به او کمک کنید تا فرم نتیجه‌گیری را تکمیل کند و آن گاه تصمیم‌گیری کنید.

- در صورت لزوم به مربی و فرد معلول، کتابچه‌های آموزشی جدیدی بدهید.
- باید هر چند وقت یک بار، انگیزه‌ی مربیان را تقویت کنید. چه بسا لازم باشد مربیان را دور هم جمع کنید تا بتوانند از تجربیات خود، مشکلاتی که داشته‌اند و شیوه‌ی حل آن‌ها با هم صحبت کنند تا اگر بعضی از آن‌ها هنوز مشکلاتی دارند در یافتن راه حل برای مشکلات به یکدیگر کمک کنند.

هم چنین با بازدید از برخی خانه‌ها با آموزش‌های موفقیت‌آمیز آشنا شوند. مربی‌ها را حداقل هر سه ماه یکبار دور هم جمع کنید و خودتان هم در جمع شرکت کنید.

اقدام برای نام‌نویسی کودکان معلول در مدرسه

- وقتی آموزش را در منزل تمام افرادی که در جامعه شما به آن نیاز دارند، آغاز کردید، فهرستی از مشخصات تمام کودکانی که باید به مدرسه بروند، تهیه کنید. در این فهرست نام، سن، و نوع معلولیت آنها کتابچه و نیز نزدیک‌ترین یا مناسب‌ترین مدرسه را برای هر کودک بنویسید.

■ با مدیر مدرسه ملاقات کنید و درمورد این که کودک چگونه می تواند به آن مدرسه برود، با آموزگار صحبت کنید.

راهنمای آموزگاران مدرسه را در اختیار مدیر مدرسه بگذارید و در مورد آن با وی صحبت کنید.

وقتی مدیر مدرسه با تحصیل کودک موافقت کرد، درخواست ملاقات با معلمی را بکنید که کودک به کلاس او خواهد رفت. کتابچه ی راهنما را به معلم نشان بدهید و در مورد نحوه استفاده از آن برای آموزش کودک معلول توضیح دهید. راهنما را به معلم مدرسه بدهید تا بخواند و از او بخواهید آن را در اختیار سایر معلمان مدرسه بگذارد تا آن ها نیز آن را بخوانند.

بدین ترتیب، برای هر کودک واجد شرایط در فهرست خود امکان استفاده از مدرسه را فراهم آورید.

■ گاهی ممکن است مدیر مدرسه یا معلم در ابتدا با آمدن چنین کودکی به مدرسه مخالفت کنند. در این صورت برای آنها توضیح دهید چرا تحصیل برای آن کودک اهمیت دارد و این نکته را روشن کنید که با استفاده از راهنمای آموزگاران مدرسه می توان این کار را به خوبی انجام داد.

اگر هنوز مشکلی دارید با شورای توانبخشی محلی و توان یار، برنامه خود در میان بگذارید و برای مدرسه رفتن آن کودک از آنان کمک بخواهید.

■ گاهی ممکن است معلم بگوید کارش زیاد است و به کمک نیاز دارد. شاید احساس کند که بدون وجود یک کودک معلول هم، تعداد شاگردان کلاسش زیاد است. به این معلم پیشنهاد کنید از مردم تقاضای کمک داوطلبانه کند. شاید دو یا سه نفر از اهالی محل مایل باشند به نوبت در کلاس به او کمک کنند.

■ لازم است معلم قبل از شروع مدرسه کودک معلول، دانش آموزان کلاس و والدین آنها را آماده کند. نحوه انجام این کار در کتابچه راهنمای آموزگاران مدرسه شرح داده شده است.

■ وقتی در کلاس، کودک معلولی حضور دارد، معلم باید کتابچه های آموزشی را که به خانواده داده شده است، بخواند تا متوجه شود اعضاء خانواده در منزل چه می کنند. کتابچه ها را در اختیار معلم بگذارید و در مورد آن ها توضیح دهید.

- از سرپرست خانواده بخواهید معلم را به منزل خود دعوت کند تا کودک و نحوه آموزش او را از نزدیک ببینید. برای آن ها توضیح دهید که همکاری مدرسه و خانواده برای کودک بهترین نتیجه را دربر دارد.
- گاه به گاه معلمانی را که چنین کودکانی در کلاس خود دارد، ملاقات کنید. از آن ها بپرسید که آیا مایلند برای کمک به کودکان معلول، کاری برایشان انجام دهید یا نه؟

از معلم درباره رفتار سایر کودکان مدرسه نسبت به کودکان معلول بپرسید. گاهی کودکان دیگر آن طور که باید و شاید مهربان نیستند و کودک معلول را در میان خود نمی پذیرند. با معلم در مورد روش های تغییر دادن رفتار سایر کودکان گفت و گو کنید. از او بخواهید با کودکان دیگر صحبت کند و برایشان توضیح دهید که چرا باید رفتار خوبی با کودک معلول داشته باشند. با معلم در مورد فایده گفت و گو با پدران و مادران و کودکان، صحبت کنید. اگر به نظر معلم این کار مفید است، ببینید کدام یک از شما بهتر با آن ها صحبت کند.

- گاهی ممکن است برای تدریس به کودکی که نابیناست، آموزش خط مخصوصی به نام خط بریل مورد نیاز باشد. خط بریل شامل حروفی است که به صورت نقطه های کوچک برجسته روی سطح کاغذ قرار می گیرند. این نقطه ها با دستگاه فشاری کوچکی روی کاغذ نقش می بندند. شاید بتوان در مدت چهار ماه برای روزی یک یا دو ساعت، روش استفاده از خط بریل را یاد گرفت. از سرپرست خود بخواهید در صورت امکان برای کودکی که نابیناست در این مورد اقدام کند.

- اگر در مورد رفتن کودکی که حرف نمی زند یا گوشش سنگین است مشکلی دارید، از توان یار کمک بخواهید. شاید این امکان وجود داشته باشد که در مورد کسانی که نمی شوند از زبان اشاره استفاده کرد. در این صورت سعی کنید با دعوت از یک معلم استثنایی این زبان را به خانواده و سایر کودکان کلاس یاد داده شود. شاید یکی دو ساعت در روز به مدت چهار ماه برای یادگیری یک زبان ساده اشاره وقت لازم باشد. بدین ترتیب شما، معلم، برخی هم شاگردی ها، و خانواده کودک معلول می توانند با او ارتباط برقرار کنند.

- اگر در مدرسه روستا، کلاس آمادگی وجود دارد، لازم است از آن جا نیز بازدید کنید. ببینید آیا می شود کودکان

معلول هم به این مدرسه بروند. به مدیر مدرسه توضیح دهید که کلاس آمادگی مخصوصاً برای کودکان معلول بسیار مفید است. از او خواهش کنید یک یا دو کودک معلول را قبول کند تا نتیجه کار را ببیند، توضیحات بیشتر در راهنمای آموزگاران مدرسه وجود دارد.

اشتغال برای افراد بزرگسال

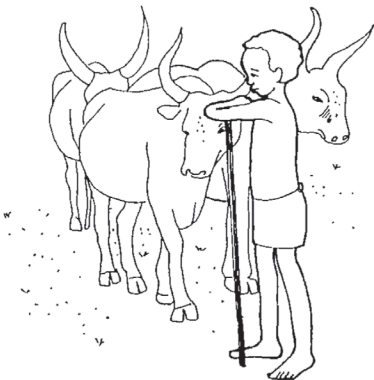
■ شما برنامه های آموزشی را در خانه برای تمام افرادی که به آموزش نیاز دارند، شروع می کنید. در مرحله بعد ترتیب مدرسه رفتن بچه های معلول را می دهید. سپس فعالیت خود را برای اشتغال افراد معلول بزرگسالی که درآمد کافی ندارند، ادامه می دهید.

■ فرد معلولی که به سن و سال کار کردن رسیده باشد، باید کار کند و درآمد داشته باشد. کتابچه آموزشی شماره ۳۰ در مورد اشتغال را بخوانید. در این کتابچه شرح داده شده است که چرا شغل و کسب درآمد برای افراد معلول حایز اهمیت است. در صورت لزوم دوباره آن را بخوانید.

مشکل افراد معلول شاید این باشد که برای کار کردن باید به روستا یا شهر دیگری غیر از محل زندگی خود بروند. یا به این دلیل که باید با خانواده زندگی کنند. و یا مشکل حرکتی یا بینایی دارند. یا هر روز برای رسیدن به محل کار مجبور باشند راه زیادی را طی کنند و خسته شوند. بهتر است ابتدا برای حل مشکل این افراد معلول به فکر پیدا کردن شغلی در نزدیک محل زندگی خودشان باشید.

زمان مناسب برای شروع به کار افراد معلول

■ کودک معلول باید همان کاری را انجام دهد که سایر کودکان هم سن و سالش انجام می دهند تا برای اشتغال به کار در آینده آماده شود. مثلاً وقتی مدرسه تعطیل است، در منزل به کارهای خانه کمک کند، یا از برادر و خواهر کوچک تر خود و از حیوانات نگهداری کند یا همراه پدر و مادر به مزرعه برود. بگذارید کودکان معلول از همین شیوه پیروی کنند. به این

- ترتیب وقتی بزرگ شوند، برای انجام کارها آمادگی بیشتری خواهند داشت.
- اگر فرد معلول پیش از معلولیت کار می کرد، بهترین زمان برای فرد معلول این است که بعد از پایان برنامه آموزشی در منزل و یا اتمام مدرسه به سرکار بازگردد.
- در صورت لزوم می توانید به او کمک کنید. از محل کار قبلی وی بازدید و با کارفرمای وی صحبت کنید و از او بخواهید موافقت کند که فرد معلول دوباره به کار مشغول شود.
- اگر این امکان نداشته باشد، کار دیگری نزد همان کارفرما برایش پیدا کنید.
- یا سعی کنید در محل دیگری کاری شبیه کار قبلی برای وی پیدا کنید.
- چنان چه این کار هم ممکن نباشد، موارد زیر را بخوانید با انجام این اقدامات می توان کار جدیدی برای او پیدا کرد.

اقدام اول: تهیه فهرست مشاغل مناسب برای کسانی که معلولیت های مختلف دارند.

شماره	نام مشاغل
۱	سبزی کاری، میوه چینی
۲	آبیاری
۳	فروش میوه و سبزیجات
۴	ماهیگیری-کشاورزی-شیردوشیدن
۵	خرمن کوبی
۶	خشت زنی
۷	بنایی
۸	آهنگری
۹	خیاطی

■ اولین اقدام شما تهیه ی فهرست مشاغلی است که در جامعه محلی شما وجود دارد و برای افراد معلول با معلولیت های مختلف مناسب است.

■ در کتابچه آموزشی اشتغال فهرستی از مشاغلی که افراد معلول در بسیاری از جامعه ها می توانند انجام دهند وجود دارد. از این کتابچه برای مشاغلی که در جامعه محلی شما وجود دارد، استفاده کنید. در فهرست خود فقط از مشاغلی نام ببرید که در جامعه محلی شما وجود دارد.

همچنین به فهرست خود مشاغلی را اضافه کنید که در فهرست کتابچه نیامده است اما در محل زندگی شما امکان انجام آن وجود دارد.

■ در اطراف جامعه خود بگردید و ببینید چه مشاغلی توسط افرادی که معلول نیستند، انجام می شود. در جاهایی که سایر افراد را استخدام می کنند به تحقیق و جستجو بپردازید. این جاها ممکن است کارخانه، شرکت تعاونی،

مراکز فنی، مراکز اجتماعی، مزارع و سایر مراکز کار و فعالیت باشد. با کارفرمایان آن ها درباره توانبخشی صحبت کنید. بپرسید آیا افراد معلول را استخدام می کنند یا نه. در صورت موافقت، نام آن مشاغل را نیز به فهرست خود اضافه کنید.

در صورت مخالفت، برایشان توضیح دهید که کار کردن برای افراد معلول خیلی ضروری است. سعی کنید آن ها را قانع کنید که با اشتغال افراد معلول موافقت کنند. اگر باز هم در این زمینه با مشکلی مواجه شدید، از توان یار محلی و یا شورای توانبخشی روستا کمک بخواهید.

■ کاری را که فکر می کنید برای فرد معلول درآمد کافی ندارد وارد فهرست خود نکنید.

از ذکر نام مشاغلی که به مواد خام خاصی نیاز دارد که به سادگی در جامعه شما تهیه نمی شود، خودداری کنید. مثلاً سفال سازی را وارد فهرست خود نکنید مگر اینکه در جامعه شما ذخیره خاک رس موجود باشد. یا مشاغلی که باید محصولات تولید شده در شهر دیگر فروخته شود و تولید این محصولات به زمان کمتری نیاز دارد، و فرد معلول را با مشکل مواجه می کند خودداری کنید.

مشاغلی که باید محصولات تولید شده را تا مسافت زیادی حمل کرد و به فروش رساند مناسب نیستند. زیرا ممکن است زمانی در کار حمل و نقل مشکلی پیش آید، یا هزینه حمل و نقل افزایش یابد، یا تولید کننده دیگری همان محصولات را به قیمت کمتری تولید کند و به معرض فروش بگذارد. به این دلایل در فهرست مشاغل خود، بیشتر به کارهایی توجه کنید که فروش محصولات آن به بازار محلی متکی باشد.

در فهرست خود قبل از هر چیز نام همه مشاغلی را ذکر کنید که جامعه می تواند از آن ها حمایت کند و برای جامعه مفید است.

مشاغلی که بیش از حد به سازمان های خارجی متکی است فایده ای ندارند. مثلاً ممکن است یک سازمان خیریه بین المللی با پیشنهاد کمک به یک فرد معلول در انجام شغلی، بخواهد کارهای دستی او را با قیمتی بیشتر از آنچه ارزش دارد بخرد. ولی اگر روزی این سازمان خیریه دیگر پول نداشته باشد و یا به فعالیت خود در کشور شما پایان دهد، فرد معلول شغل و درآمد خود را از دست خواهد داد.

■ سپس در مورد فهرست خود با سایر افراد جامعه که اطلاعاتی در زمینه ی مشاغل دارند و یا با شورای محلی توانبخشی صحبت کنید. شاید آن ها متوجه شوند که برخی از مشاغلی که شما فهرست کرده اند درآمد چندانی ندارد. مثلاً ممکن است روستا چند خیاط داشته باشد و برای همه آنها هم کار کافی وجود نداشته باشد. بنابراین خیاطی نمی تواند مشکل مالی فرد معلول را برطرف کند.

از سوی دیگر، شاید مشاغلی وجود داشته باشد که هنوز کسی به سراغ آن ها نرفته ولی جامعه شما به آن ها نیاز داشته باشد. برای مثال شاید ظروف سفالی بسیاری در جامعه شما موجود است که در آن جا ساخته نمی شود. بنابراین فکر خوبی است که افراد معلول به ساختن این گونه سفال ها بپردازند و آن ها را در بازار محلی بفروشند.

مثال دیگر اجاره یا تعمیر دوچرخه است. اگر اهالی محل شما برای اجاره یا تعمیر دوچرخه به روستا یا شهر مجاور می روند، در این صورت فکر خوبی است که فرد معلول مغازه ای برای اجاره یا تعمیر دوچرخه باز کند.

■ در فهرست خود بر اساس صحبت های خود با دیگران تجدید نظر کنید و در صورت لزوم مشاغلی را حذف یا اضافه کنید.

■ فهرست شما، یک فهرست نهایی نیست. شاید بعد از مدتی از نمونه کارهای دیگری که مردم جوامع دیگر انجام می دهند باخبر شوید. همچنین می توانید مشاغل تازه ای را به فهرست خود اضافه کنید که برای جامعه، کالاها یا خدمات جدیدی را فراهم می آورد. بنابراین سالی یک بار در فهرست خود تجدید نظر کنید.

■ فهرست خود را به ترتیب زیر مورد استفاده قرار دهید: وقتی از خانواده هایی که کتابچه آموزشی شماره ۳۰ را به آن ها داده اید، بازدید می کنید، فهرست را با خودتان ببرید. از فرد معلول و خانواده اش بخواهید فهرست را همراه با متن کامل کتابچه مطالعه می کنند. توضیحات مربوط به اقدام چهارم، نحوه انجام این کار را بیان می کند.

اقدام دوم: تهیه فهرست اسامی افرادی که نیاز به اشتغال دارند

■ اسامی کسانی را که شما باید برای آن ها کارهایی کنید تهیه نمایید (با ذکر اسم، جنس، نوع معلولیت)

■ یک نسخه از این فهرست را در اختیار شورای توان بخشی محلی بگذارید از شورا بخواهید برای پیدا کردن شغل افراد معلول مورد نظر با شما همکاری کنند. در مورد اینکه چطور می شود شغلی برای آنها پیدا کرد، طبق پیشنهادت زیر در این راهنما با شورا گفتگو کنید

اقدام سوم: ارزیابی توانایی فرد را برای اشتغال به کار

■ برخی افراد معلول شاید نتوانند به کار مشغول شوند مانند کسانی که به دلیل درد شدید باید تمام روز را در

بستر بگذرانند، یا آن‌ها که چند نوع معلولیت دارند و مثلاً تنها نمی‌توانند دست‌ها و پا‌های خود را حرکت دهند، حتی نمی‌توانند صحبت کنند.

■ با بررسی فرد معلول در منزل ببینید آیا می‌تواند به کاری مشغول شود یا نه؟

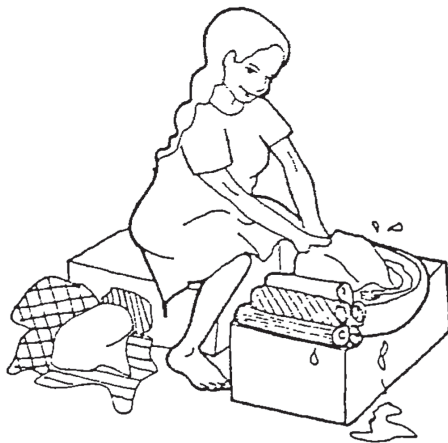

از او بخواهید تا کارهایی را انجام دهد. با کارهای ساده آغاز کنید و بعد کارها را پیچیده‌تر کنید. از او بخواهید کاری را در منزل انجام دهد، برای مثال کارهای روزمره را چطور انجام می‌دهد و با اعضای خانواده و همسایه‌ها چطور رفتار می‌کند؟ به نوع کارهایی که می‌تواند و کارهایی که نمی‌تواند انجام دهد دقت کنید. به این ترتیب می‌توانید به او کمک کنید تا خودش تصمیم بگیرد که چه نوع کاری را می‌تواند انجام دهد.

برای فردی که نمی‌تواند حتی کار ساده‌ای را انجام دهد، شاید نتوان شغلی پیدا کرد. در این مورد این افراد باید همچنان برنامه آموزشی را در منزل ادامه پیدا کند، اما همواره به خاطر داشته باشید که برخی افراد که معلولیت‌های شدید دارند نیز می‌توانند به هر حال کاری انجام دهند و درآمدی داشته باشند. اکثر افراد معلول به نوعی از عهده انجام بعضی از کارهای ساده برمی‌آیند.

■ اگر مطمئن نیستید که فرد معلول می‌تواند کاری انجام دهد یا نه، و در مورد این که توانایی انجام چه کاری را دارد، با توان یار محلی صحبت کنید. شاید او، مراکزی را بشناسد که ویژه افراد معلول باشد و بتواند بعضی از افراد معلول را برای ارزیابی میزان توانایی کارکردشان به این مراکز ارجاع دهد.

■ شاید سرانجام تصمیم بگیرید که فرد معلول به دلیل معلولیتش توانایی انجام کار و حرفه‌ای را ندارد. در این صورت موضوع را با ملایمت برای فرد، مربی و خانواده‌اش توضیح دهید.

اگر این فرد بتواند بعضی کارهای خانه را انجام دهد او را به این کار تشویق کنید. به این شکل فرد می‌تواند برای خانواده‌اش مفید باشد و با این کار عضو دیگری از خانواده می‌تواند به جای ماندن در خانه، به کار دیگری در خارج از خانه مشغول شود.

■ شاید فرد معلول حتی در کارهای خانه نیز نتواند کمکی نماید. اگر خانواده خیلی فقیر باشد و نیاز به درآمد بیشتری داشته باشد موضوع را با شورای محلی توانبخشی در میان بگذارید و برای اشتغال عضو

دیگری از خانواده درخواست کمک کنید. بدین ترتیب از راه کمک به افزایش درآمد خانواده به فرد معلول نیز کمک کرده اید.

اقدام چهارم: کمک به فرد معلول برای پیدا کردن شغل

■ کتابچه آموزشی شماره ۳۰ کاریابی و نیز فهرست مشاغل را که تهیه کرده اید برای چند روز به فرد معلول، مربی و خانواده اش بدهید تا آن ها با هم آن را بخوانند. در این باره با آن ها صحبت کنید.

■ در بازدید بعدی از خانواده، از فرد معلول سوال کنید مایل است کدام شغل را انجام دهد. با فرد معلول، مربی و خانواده اش گفت و گو کنید که آیا شغلی که انتخاب کرده اند برای فرد مناسب است یا نه. در مورد نحوه انجام کار و میزان درآمد و این که فرد چگونه می تواند به محل کار رفت و آمد کند صحبت کنید. اگر برای آموزش، به مواد خام و برای آغاز کار به پولی نیاز باشد، به کمک خانواده، و شورای توانبخشی راه حلی پیدا کنید.

اگر کاری را که فرد معلول در پیش می گیرد، دارای محصولاتی برای فروش است، در مورد راه فروش آن محصولات راه حلی پیدا کنید درباره این موضوع، مطالب بیشتری در اقدام پنجم و شش آمده است.

■ شاید فرد بیش از یک شغل را انتخاب کرده باشد با او صحبت کنید و بعد با هم تصمیم بگیرید کدام شغل برای او از همه مناسب تر است، تا اول آن را انتخاب کند.

■ گاهی فرد معلول دوست ندارد کار کند. ممکن است از روبرو شدن با مردم غریبه احساس خجالت کند یا ممکن است نگرانی این را داشته باشد که کارها را به خوبی دیگران انجام ندهد. با کمک خانواده چنین فردی را تشویق کنید که در هر حال شغلی را در پیش گیرد. برایش توضیح دهید چرا اشتغال لازم است و چگونه اشتغال هم به خود او و هم به خانواده اش کمک می کند.

ممکن است فرد معلول همچنان مخالفت کند. وی را به دیدن افرادی ببرید که با همان معلولیت کار می کنند و درآمد دارند تا آن ها را در سر کار ببیند. ترتیب ملاقات و صحبت او را با آن ها بدهید. گاهی ممکن است مدتی طول بکشد تا بعضی از افراد معلول راضی به کار کردن بشوند.

■ گاهی اوقات ممکن است لازم باشد، فرد معلول قبل از تصمیم گیری نهایی، مدتی به صورت آزمایشی کاری

را انجام دهد.

در این صورت سعی کنید چنین فرصتی در اختیار وی گذاشته شود.

■ در صورتی که در پیدا کردن کار برای فرد معلول با مشکلی مواجه شدید، از توانیار یا شورای توانبخشی محلی کمک بخواهید.

مشاغلی که برای بعضی از افراد معلول مشکل است

■ مشاغلی که برخی افراد ممکن است به دلیل معلولیت خود، مشکلاتی در انجام آنها داشته باشند، به شرح زیر است. اگر فردی شغلی را انتخاب کند که به خاطر معلولیتش هنگام انجام آن با سختی هایی مواجه می شود، آن سختی ها را دقیقاً برای او روشن کنید.

چنان چه فرد هنوز دنبال همان کار است ترتیبی بدهید تا بتواند با افراد دیگری که همان کار را انجام می دهند ملاقات کند، کارشان را ببیند و با آن ها صحبت کند. اگر باز هم اصرار کرد ترتیبی بدهد تا آن کار را خودش آزمایش کند.

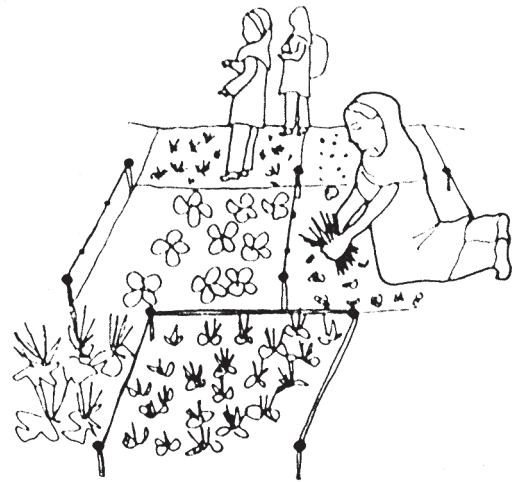
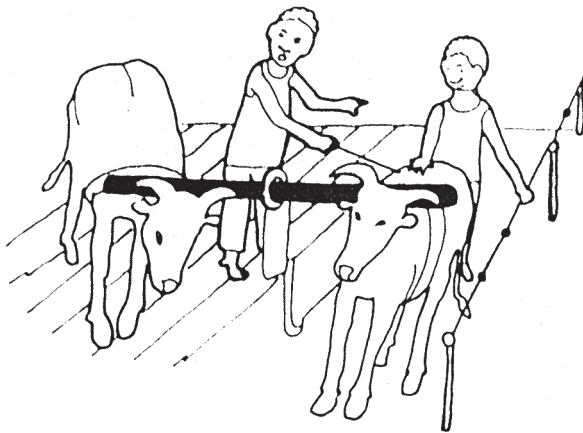
بدین ترتیب به این نتیجه می رسد که آیا آن کار را می تواند انتخاب کند یا خیر.

کسانی که مشکل بینایی دارند

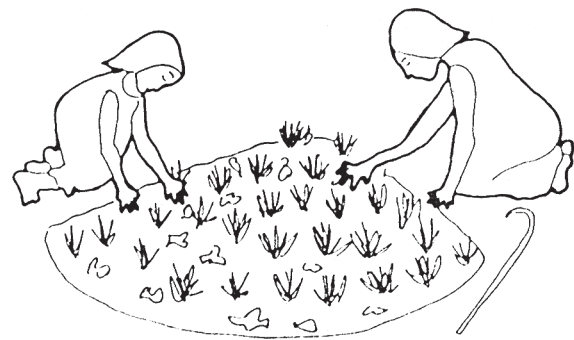
■ برای افراد نابینا مشاغل فراوانی وجود دارد که به رغم معلولیت شان می توانند با استفاده از حواس دیگر مثل لامسه، شنوایی و بویایی انجام دهند.

به هر حال کسانی که مشکل بینایی دارند نمی توانند در مشاغلی مانند بنایی، کارهای ساختمانی، تعمیر دوچرخه، تکه دوزی، برخی هنرهای دستی و محلی و حمل و نقل کار کنند.

■ در زیر نکات و اطلاعاتی در مورد روش هایی که به افراد نابینا کمک می کند تا بتوانند کارهای مشخصی را انجام دهند ارائه شود.

■ پرورش میوه و سبزیجات: از طناب یا ریسمان برای مشخص کردن ردیف های کاشت می توان استفاده کرد. ریسمان یا طناب به راهنمایی فرد کمک می کند. برای مشخص کردن فواصل یا محل ها می توان طناب را گره زد.

■ وجین کردن: تفاوت میان علفهای هرز و سایر گیاهان مفید را می توان از راه لمس کردن و بوییدن آن ها یاد گرفت.

■ نشاکردن یا آب دادن گیاهان: می توان کار را از یک گوشه مزرعه یا باغچه شروع کرد و در همان جهت ادامه داد.

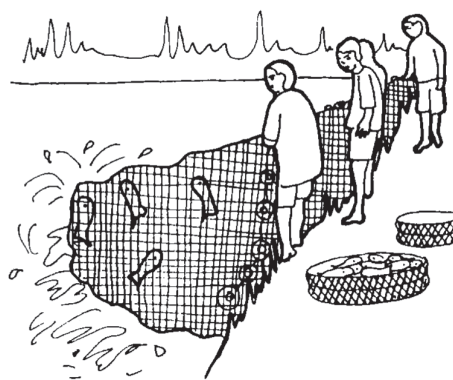
■ فروش میوه و سبزیجات: همیشه محصولات را در محل خاصی بگذارید تا فرد نابینا بتواند به راحتی هر چه را برای فروش می‌خواهد، پیدا کند.

■ می‌توان ترازو را طوری علامت زد که فرد بتواند با لمس کردن آن میزان وزن اجناس را بخواند.

■ همچنین سبزیجات را قبلاً وزن کرده و آنها را دسته دسته کنار گذاشت.

■ نگاه داری حیوانات: می‌توان دورگردن حیوانات زنگوله آویزان کرد تا فرد نابینا از محل آنها باخبر شود.

■ ماهی گیری و پرورش ماهی:

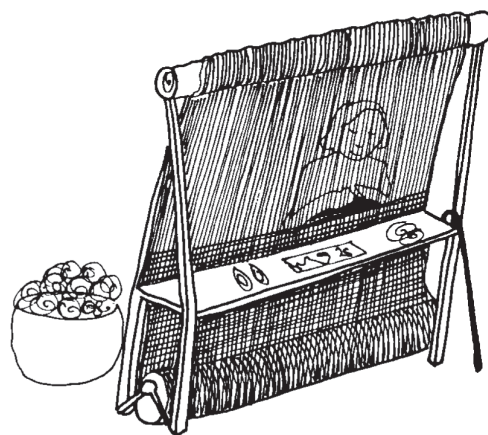
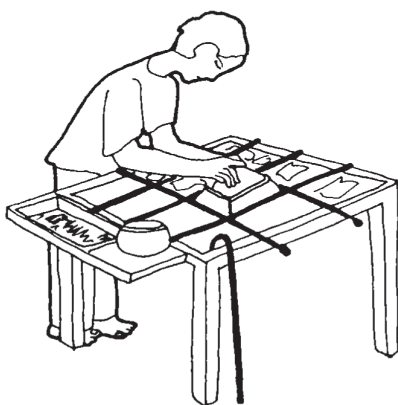
■ صابون سازی

■ شمع سازی

انجام این کارهای ممکن است به همراه سایر مردم برای فرد معلول راحت تر باشد. اگر عده دیگری همان کاری را که فرد انتخاب کرده است انجام می‌دهند، ببینید آیا او نیز می‌تواند با آن‌ها کار کند یا خیر. کسانی

را که می خواهند کار واحدی انجام دهند دور هم جمع کنید. فرد موردنظر هم می تواند یکی از افراد این گروه باشد.

■ **قالی بافی :** نقشه قالی بافی را بطور ذهنی آموزش ■ چاپ، کار روی پارچه، رنگرزی منسوجات: از یک قاب چوبی و یا چوب خیزران برای تقسیم و علامت گذاری مواد چاپ و یا کار روی پارچه استفاده کنید.

کسانی که مشکل شنوایی یا گویایی دارند

■ افرادی که در زمینه شنوایی و یا گویایی مشکل دارند می توانند مشاغل بسیاری را انجام دهند ولی بعضی از مشاغل از جمله کارهایی که مرتبط با مراقبت های پزشکی است، شاید برای آن ها مشکل باشد.

کسانی که مشکل حرکتی دارند

■ برای کسانی که مشکل حرکتی دارند شاید انجام مشاغلی از قبیل شخم زدن مزارع، نشا کردن، خانه سازی، بنایی، جاده سازی یا لوله کشی آب، و نیز رفت و آمد برایشان دشوار باشد.

کسانی که دست ها یا پاها بی حس است

■ کسانی که در دست ها یا پاها بی حس دارند، شاید نتوانند مثلاً شیر بدوشند، از ماشین بافندگی و نخ ریزی استفاده کنند، دمپایی و کفش بدوزند، صابون سازی یا شمع سازی کنند و به تعمیر دوچرخه یا تکه دوزی یا کار بافتنی یا امور بهداشتی بپردازند. چنین افرادی باید از کارهایی که انجام آنها موجب آسیب دست ها، یا پاها می شود، پرهیز کنند.

کسانی که رفتار غیرعادی دارند

■ ابتدا ببینید آیا برای فرد امکان دارد که به سرکار قبل از بیماری اش باز گردد یا نه. چنان چه این کار امکان پذیر نباشد با انتخاب شغل مناسب دیگری به وی کمک کنید همواره ترتیبی بدهید تا کارهای تازه ای را امتحان کند.

کسانی که صرع دارند

■ کسانی که صرع دارند نباید به تنهایی به چاه آب، رودخانه، پل و آتش نزدیک شوند، و یا به پشت بام یا محل آمد و رفت اتومبیل ها بروند. اگر کارشان را در چنین محل هایی انجام می دهند باید از کارهایی که خطر آسیب دیدن یا زخمی شدن دارد، اجتناب کنند.

کسانی که مشکل یادگیری دارند

■ برخی از کسانی که مشکل یادگیری دارند، می توانند هر کاری را انجام دهند. ممکن است گروهی فقط بتوانند کارهای ساده ای مثل دامداری، مراقبت از محصول یا وجین کاری را انجام دهند. ببینید هر فردی چه کاری را می تواند انجام دهد.

■ کسانی که مشکل یادگیری دارند، ممکن است نتواند خطر را در اطراف خود تشخیص دهند. چنین افرادی چه بسا نمی توانند فوراً عکس العمل نشان دهند یا سریع حرکت کنند. معمولاً مطالب، خوب به یادشان نمی ماند. چنین افرادی باید همراه کسی که مشکل یادگیری ندارد، کار کنند.

اقدام پنجم: ترتیب دادن برنامه آموزشی در صورت لزوم

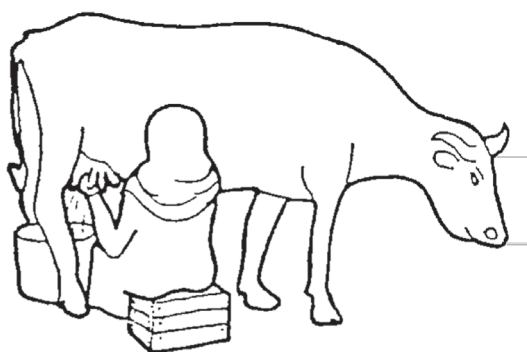
■ برخی افراد برای یاد گرفتن مشاغلی که انتخاب کرده اند، نیاز به آموزش ویژه دارند، حال آن که برخی دیگر به آموزش نیاز ندارند و می توانند کار را فوراً آغاز کنند.

چنان چه در محل زندگی شما لازم باشد فردی چگونگی انجام کاری را که انتخاب کرده است یاد بگیرد، ترتیب شروع برنامه آموزشی و آموزش وی را با شغل مورد نظرش بدهید.

■ آموزش شغل به روش های متفاوتی می تواند انجام شود .

■ یکی از افراد خانواده به فرد آموزش می دهد، مثلاً شغل های متفاوتی که در خانه انجام می شود. مزرعه یا

فروشگاه، کتابچه آموزشی شماره ۳۰ توصیه هایی برای عضو خانواده در مورد نحوه انجام این آموزش دارد.

■ ممکن است یکی از اهالی محل به آموزش فرد کمک کند. مثلاً اگر فرد مایل باشد می تواند زیر نظر شخص با تجربه ای از یک گاو نگهداری کند و در این زمینه آموزش ببیند. می توان فرد معلول را به منظور تولید مواد غذایی، تعمیر لوازم یا انجام کارهای دستی زیر نظر افرادی که در این کارها تجربه دارند آموزش داد. همچنین ممکن است فرد معلول با شاگردی نزد یک خیاط محلی، بنا، قالبیاف، تعمیرکار دوچرخه یا حرفه های دیگر، کار یاد بگیرد.

■ چه بسا شورای روستا، مقامات محلی یا یک سازمان خیریه، آموزش حرفه های مختلف به افرادی که معلولیت دارند را به عهده گرفته باشد.

■ اگر مراکز آموزش مشاغل ویژه افراد معلول در خارج از جامعه ی محلی شما وجود دارد. برای کسب اطلاعاتی درباره آنها با مسوول برنامه خود مشورت کنید.

با شورای روستا، متصدی امور کشاورزی، متصدی توسعه روستایی، مامور رفاه اجتماعی و غیره نیز در این زمینه صحبت کنید و اطلاعاتی در مورد امکانات آموزشی موجود برای افراد معلول و افرادی که معلول نیستند را کسب کنید.

تحقیق کنید آیا مراکز حرفه آموزی که تا به حال افراد معلول را آموزش نمی داده اند مایل به پذیرش آن ها هستند یا نه.

فهرستی از مراکزی که افراد زیر نظر شما می توانند در آنها آموزش ببینند، تهیه کنید. چنان چه آموزش مورد نظر شما در آن فهرست موجود باشد، فردی را که نیاز به آموزش دارد برای نام نویسی در این مراکز کمک کنید.

ممکن است مدارس یا مراکز آموزشی موجود افراد معلول را نپذیرند. در این باره با شورای توانبخشی محلی صحبت کنید و از آن ها بخواهید با مدیران این مراکز در مورد پذیرش افراد معلول تماس بگیرند.

■ چنان چه فرد معلول برای آموزش نیاز به ابزار و مواد خام داشته باشد از او پرسید که خودش می تواند آن ها را تهیه کند یا نه. ممکن است بتواند آنچه را که مورد نیاز است از اقوام یا دوستان و همسایه ها قرض بگیرد.

ممکن است لازم باشد برای بعضی از افراد معلول ابزار و مواد خام خریداری کنند و در این زمینه به کمک احتیاج داشته باشند. در این مورد از شورای توانبخشی محلی کمک بخواهید.

■ اطمینان حاصل کنید که آموزش تا زمانی که فرد معلول بتواند کار کند، ادامه پیدا می کند.

■ هر چند مدت یک بار پی گیری کنید و ببینید آیا فرد معلول در آموزش پیشرفت کرده است یا نه. با اعضای علاقه مند خانواده و جامعه صحبت کنید. چنان چه دوره آموزش، در مرکز حرفه آموزی است با مربی در مورد مسایلی که ممکن است فرد در مرکز داشته باشد، صحبت کنید راه حلی برای رفع آن بیابید.

■ بعضی از مسایلی که ممکن است، پیش آید:

■ ممکن است فرد معلول در یاد گرفتن کار، خیلی کند باشد، از این رو اطمینان حاصل کنید.

■ شاید فرد کار را اصلاً یاد نمی گیرد. اگر چنین است به او کمک کنید کار دیگری را انتخاب کند که احتمال یاد گرفتن آن باشد.

■ شاید علاقه ای به ادامه آموزش نداشته باشد. در این صورت با او خانواده اش صحبت کنید تا دلیل بی علاقه ای وی را پیدا کنید. سعی کنید با خانواده راهی را پیدا کنید که انگیزه ی ادامه برنامه را در فرد معلول ایجاد نماید.

اقدام ششم: کمک به فرد معلول برای شروع کار

■ اکنون برنامه شروع به کار را برای فرد معلول تنظیم کنید.

■ شاید لازم باشد که فرد معلول از منزل خارج شود. در صورت لزوم ترتیبی دهید تا مربی یا عضو دیگری از خانواده برای چند روز اول او را همراهی کند. اگر می توانید خودتان او را همراهی کنید.

■ اطمینان حاصل کنید که فرد در محل کار به سایرین معرفی می شود. و آن چه را که برای انجام کار لازم است در اختیارش گذاشته می شود.

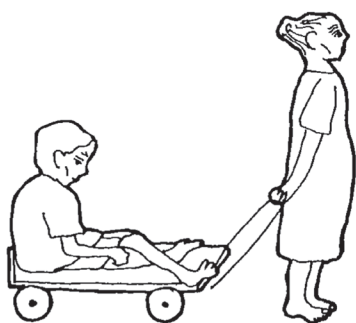
■ اگر فرد مشکل بینایی دارد، در محل کار به کسی بسپارید که چند روزی برای این طرف و آن طرف رفتن به وی کمک کند تا وی به محیط کارش آشنا شود. پس از چند روز فرد می تواند کارش را به تنهایی انجام دهد.

■ اگر فرد مشکل حرکتی دارد، اطمینان حاصل کنید که کمک مورد نیاز یا فضای لازم برای حرکت کردن او وجود دارد.

گاهی لازم است در محل کار تغییرات مشخصی صورت گیرد تا چنین فردی بتواند به راحتی برای انجام کارش حرکت کند. برای مثال اگر فردی نمی تواند سرپا بایستد یا مدت درازی سرپا بماند، باید ترتیبی داده شود که نشسته کار کند. یا اگر از صندلی چرخدار استفاده می کند و پشت میز کار می کند اطمینان حاصل کنید که ارتفاع میز با صندلی چرخدار تناسب داشته باشد.

■ اگر فرد مشکل شنوایی یا گویایی دارد، اطمینان حاصل کنید که می تواند در محل کار با دیگران ارتباط برقرار می کند در صورت لزوم می توانید ترتیبی بدهید تا دیگران یاد بگیرند چگونه با وی ارتباط برقرار کنند.

■ گاهی اوقات لازم است قبل از آن که فرد معلول کار خود را شروع کند، کسانی که در محیط کار با وی سروکار خواهند داشت، اطلاعاتی راجع به معلولیت وی داشته باشند. ممکن است آنها از اینکه با فرد معلول کار کنند هراس داشته باشند. بعضی از افراد ممکن است فکر کنند که معلولیت مسری است. بعضی ممکن است هنگام روبه رو شدن با فرد معلول از ترس آن که رفتارشان صحیح نباشد از وی کناره گیری کنند و بعضی ممکن است اعتقادات خرافی داشته باشند. بنابراین پیشنهاد می شود که شما زمینه را برای شروع کار فرد معلول آماده سازید. قبلاً به محیط کار آینده ی او بروید و با همکارانش صحبت کنید، به سوال های آن ها پاسخ دهید و زمینه ی مساعدی را برای وی آماده سازید.

■ حتی بعد از آموزش در منزل، فردی که کاری را شروع می کند ممکن است باز هم نتواند به تنهایی حرکت کند؛ شاید برای رفتن و برگشتن به سرکار نیاز به کمک داشته باشد. برای چنین فردی ترتیبات لازم را بدهید و در این زمینه به او کمک کنید. از یک عضو خانواده یا یکی از همسایگان یا دوستان بخواهید که در رفت و آمد به او کمک کند.

■ بسیاری از اعضای جامعه حتی اگر معلول نباشند، برای شروع کار به پول مختصری نیاز دارند. این افراد می توانند گاهی از یک فرد خانواده یا از دوستی قرض بگیرند یا از شورای محلی تعاونی یا صندوق قرض الحسنه وامی درخواست کنند.

اگر فرد معلول برای شروع کار نیاز به پول داشته باشد کمک کنید تا وام

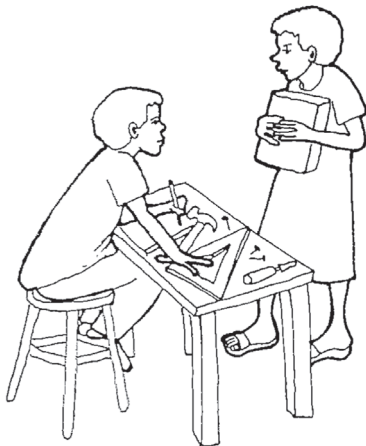
بگیرد. در صورت لزوم با شورای توانبخشی محلی مذاکره کنید و از آنها کمک بخواهید.

■ در صورتی که فرد معلول کار را در منزل انجام می دهد یا به تنهایی کار می کند، اطمینان حاصل کنید که همه وسایل مورد نیاز برای شروع کار را در اختیار دارد. برای تشویق او اغلب به دیدنش بروید. اگر مغازه ای دارد یا کارهایی مثل خیاطی یا تعمیر لباس دارد، با سایرین در مورد چنین خدماتی حرف بزنید و در پیدا کردن مشتری های بیشتر به او کمک کنید و او را به سایر افرادی که به خدمات او نیاز دارند، معرفی کنید.

■ اگر فرد معلول مدت درازی در منزل بی کار مانده باشد، ممکن است شروع مجدد کار برایش مشکل باشد؛ مثلاً ممکن است نخواهد هر روز یا تمام روز را کار کند؛ یا در ابتدا نتواند کار سختی انجام دهد. تا آن جا که ممکن است مشکلاتش را برطرف سازید و تشویقش کنید و مقدار کار روزانه اش را به تدریج افزایش دهید تا در نهایت بتواند هر روز میزان کاری را که از او انتظار می رود انجام دهد.

اقدام هفتم: کمک به فرد برای رو به رو شدن و برطرف کردن مسایل محیط کار

■ گاه به گاه در مورد چگونگی وضعیت کاری با فرد معلول با او گفت و گو کنید. به او کمک کنید تا مشکلاتش را در ارتباط با کار برطرف سازد.

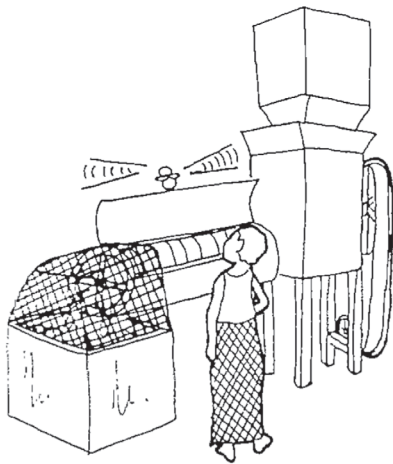
گاهی اوقات ممکن است فرد معلول نتواند کاملاً از عهده ی کاری که برایش در نظر گرفته شده است، برآید و یا وظایف وی بدون توجه به توانایی هایش تغییر داده شود. با کسانی که با او کار می کنند صحبت کنید تا برای ادامه ی کار او راه حل هایی پیدا شود.

■ برخی کسانی که فرد معلول با آن ها کار می کند، ممکن است مشکلاتی ایجاد کنند، مثلاً دوست نداشته باشند با افراد معلول کار کنند. این افراد را ملاقات کنید و با آن ها صحبت کنید تا برای حل مشکلات راهی بیابید.

■ به این ترتیب می توانید به فرد معلول کمک کنید تا شغلش را حفظ کند.

اقدام هشتم: اطمینان خاطر از امنیت فرد در محیط کار

■ وقتی فرد معلولی برای اولین بار به سر کار می رود، نخست درباره وظایفی که باید انجام دهد و خطراتی که فرد به هنگام کار یا موقع رفت و برگشت از کار ممکن است با آن ها مواجه شود، فکر کنید و برای آشنایی با خطرات و اجتناب از حوادث احتمالی به او آموزش های لازم را بدهید. برخی روش های پیشگیری از حوادث در زیر تعریف شده اند.

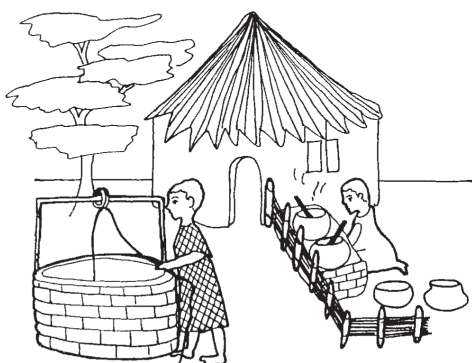
■ برای ایمنی فرد معلول بر روی دستگاههایی که ممکن است به وی آسیب برساند، حفاظ بگذارید. اگر گذاشتن حفاظ ممکن نباشد، روی قسمت های خطرناک آن ها را با حفاظ چوبی یا فلزی بپوشانید.

■ کسی که صرع دارد نباید روی بلندی مانند نردبان کار کند، زیرا ممکن است وقتی گرفتار حمله می شود از روی نردبان سقوط کند و مجروح شود.

■ کسی که صرع دارد نباید به تنهایی در آب یا نزدیک آتش کار کند.

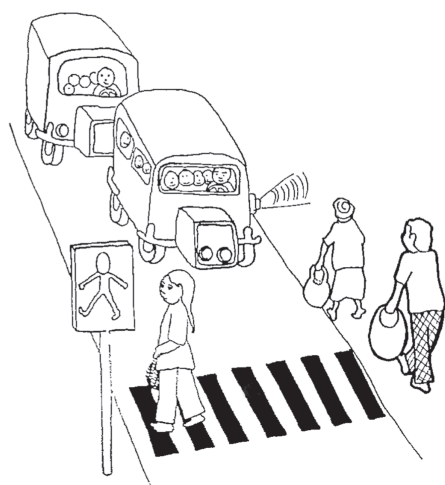
■ دور چاه ها و اجاق ها با حصار یا دیوار حفاظ گذاشته شود تا فرد معلول بر حسب تصادف به درون آن ها سقوط نکند.

■ کسی که مجبور است اشیاء سنگین را بلند کند باید از فرد دیگری کمک بگیرد تا آسیب و صدمه نبیند.

■ فردی که مجبور است اشیاء داغ را بلند کند برای ایمنی دست ها باید از دستکش یا پارچه و برای ایمنی پاها باید کفش بپوشد.

■ وی باید یاد بگیرد چگونه به سلامت از جاده و خیابان عبور کند. باید همیشه از کنار جاده و در خلاف جهت وسایط نقلیه ای که به سوی او حرکت می کنند، راه برود.

موقع عبور از عرض جاده باید به صدای ماشین ها دقت کند و جاده را زیر نظر بگیرد. زیرا ممکن است از هردو طرف ماشین بیاید. فقط وقتی از جاده عبور کند که خلوت باشد یا اتومبیل ها در حرکت نباشند. اگر علایمی برای نشان دادن محل عبور عابر پیاده وجود دارد فرد می تواند از آنجا عبور کند.

■ اگر فرد معلول نزدیک رودخانه یا دریاچه کار می کند، یا با استفاده از قایق یا ایستاده در آب ماهی می گیرد ترتیبی دهید که شنا کردن را یاد بگیرد تا در کنار آب ایمن باشد.

ارزیابی و تهیه گزارش از پیشرفت فرد معلول

■ هر ماه پیشرفت افرادی را که آموزش می بینند ارزیابی کنید، سپس نتایج کار خود را بنویسید.

■ جهت ارزیابی و گزارش پیشرفت هر فرد از فرم شماره ۲ استفاده کنید. اولین ارزیابی شما نشان می دهد که فرد معلول به هنگام آغاز آموزش، به تنهایی قادر به انجام چه فعالیت ها و کارهایی نبوده است. این فعالیت ها را مشخص کنید. همچنین مشخص کنید فرد معلول در حال حاضر برای چه فعالیت های آموزش می بیند. ■ بررسی کنید که آیا فرد معلول اکنون می تواند فعالیت هایی را که قبلاً به تنهایی قادر به انجام آن نبوده بهتر انجام دهد یا نه. در صورت امکان از او بخواهید برای شما انجام دهد. اگر بتواند اکنون این فعالیت را بهتر از گذشته انجام دهد، پس پیشرفت کرده است. تاریخ این پیشرفت را در محل مناسب در فرم بنویسید.

■ اگر هنوز قادر به انجام این فعالیت نیست آن را در فرم شماره ۳ یادداشت کنید. ■ بعد از مدتی ممکن است انجام تمام فعالیت هایی را که نمی توانست قبل از شروع آموزش انجام دهد، یاد گرفته باشد. این بدان معنی است که شما تمام نتایج را ثبت کرده اید. اگر برخی نتایج را وارد نکرده اید معنی اش این است که چون انتظار پیشرفت بیشتری ندارید، آموزش را متوقف کرده اید. در این صورت گاه به گاه از فرد معلول دیدار کنید چه بسا مشکلات تازه ای داشته باشد. اگر مشکلی پیش آمده درباره آن فرد و اعضای خانواده اش صحبت کنید و برای پیدا کردن راه حل به آنها کمک کنید.

ثبت وقایع و تهیه گزارش

■ مراتب بازدید از منزل هر فرد را در فرم شماره ۳ که در ذیل شرح داده می شود، وارد کنید. ■ در ستون اول فرم تاریخ بازدید را بنویسید.

■ در ستون دوم مدت زمان بازدید منزل را بنویسید.

■ در ستون سوم شرح اقدامات را بنویسید.

به عنوان مثال : نام مربی، شماره کتابچه و تاریخی که کتابچه را داده اید. همچنین تاریخی که آموزش کتابچه متوقف شده است را بنویسید.

فرم شماره ۳ - توان یار - نیاز سنجی

نام و نام خانوادگی معلول:						نام روستا:	
نوع معلولیت :						شرح نیازها:	
نیازهای مورد انتظار خانواده و فرد معلول							
آموزش در خانواده	آموزش خارج از خانواده	ارجاع	وسایل کمکی توانبخشی	کارآفرین و اشتغال	حمایت های اجتماعی		
/ /	/ /	/ /	/ /	/ /	/ /		
اقدامات انجام شده توسط خانواده تا قبل از شناسایی							
						شرح اقدامات با ذکر تاریخ	
نام نام خانوادگی توان یار محلی				تاریخ و امضا			

دستورالعمل فرم شماره ۳-نیاز سنجی (ویژه توان یار محلی)

این فرم توسط توان یار محلی در هنگام ابتدای شناسایی فرد معلول تکمیل می گردد و یا گاهی اوقات هنگام بازدیدهای دوره ای از منزل فرد معلول تجدید می گردد و در پرونده وی نگهداری می شود.

لازم است پس از ثبت تاریخ تنظیم، موارد زیر نیز در سربرگ فرم تکمیل گردد:

۱- نام روستا

۲- نام و نام خانوادگی فرد معلول

۲- نوع معلولیت فرد

در جدول نخست این فرم ابتدا نیاز های مورد انتظار خانواده و فرد معلول ثبت می گردد. در جدول دوم، با توجه به ارزیابی های انجام شده در فرم شماره ۲ توان یار محلی و همچنین با استفاده از نظرات کارشناسان پایشگر نوع و یا انواع نیازهای فرد معلول مشخص می شود. در مستطیل مربوط به نوع هر نیاز، تاریخ نیاز مشخص می شود.

در جدول سوم، شرح اقدامات انجام شده توسط توان یار محلی نوشته می شود.

فرم شماره ۴ - توان یار محلی (بازدید منزل)		
جدول گزارش بازدید		
تاریخ بازدید	مدت زمان بازدید	شرح اقدامات انجام شده
نام نام خانوادگی توان یار محلی		تاریخ و امضا

دستور العمل فرم شماره ۴- بازدید از منزل (ویژه توان یار محلی)

این فرم مربوط به بازدیدهای دوره ای توان یار محلی از منزل فرد معلول می باشد. در جدول اخیر در ستون ۱ و ۲ پس از مشخص کردن تاریخ بازدید، مدت زمان حضور توان یار محلی در منزل فرد معلول مشخص می گردد. مثلاً اگر توان یار محلی در تاریخ ۷۹/۷/۲۰ به مدت ۳۰ دقیقه جهت پیگیری روند توانبخشی در منزل فرد معلول وقت صرف کرده باشد. در ستون شماره ۱ تاریخ مذکور، و مدت زمان صرف شده ۳۰ دقیقه نوشته می شود.

در ستون شماره ۳ شرح اقدامات انجام شده در حین بازدید و همچنین مشاوره ها و پیشنهاداتی که به نظر توان یار محلی ضروری به نظر می رسد به صورت خلاصه نوشته می شود.

اگر فرد در گردهمایی شرکت کرده یا برای اولین بار در فعالیت مهمی سهم داشته است آن را بنویسید.

اگر مشکلات ویژه ای در زمینه آموزش به وجود آمده است آنها را شرح دهید.

اگر در فعالیتهایی پیشرفتی حاصل نشده است، نوع فعالیت و دلایل عدم پیشرفت را ذکر کنید.

اگر آموزش متوقف شده است، تاریخ و علت آن را بنویسید.

اگر فرد را به جای دیگری ارجاع داده اید، محل و دلیل آن را بنویسید.

اگر فرد از خدمات حمایتی خاصی استفاده می کند، نوع آن را شرح دهید.

اگر هر گونه وسیله ای برای فرد معلول تهیه شده است، نام سازنده و نام وسیله را بنویسید.

۲- لازم است از مسوول برنامه مربوطه حداقل به تعداد فصول سال فرم شماره ۴ را دریافت دارید و آخرین روز

هر فصل یعنی پایان خرداد ماه / پایان شهریور ماه / پایان آذرماه / و پایان اسفندماه آن را پس از تکمیل و

امضاء در اختیار مسوول برنامه مربوطه قرار دهید.

گزارشهایی که شما باید تهیه کنید:

گزارش های ماهانه خود را در سه نسخه تهیه کنید. یکی را در پرونده خود نگهدارید یک نسخه را به مسوول

برنامه خود و نسخه دیگر را به شورای توان بخشی بدهید از فرم شماره ۴ برای تهیه این گزارش استفاده کنید

در اولین روز هر ماه، گزارش ماه قبل خود را بنویسید.

هنگامی که اطمینان یافتید این فعالیت انجام می گیرد در ذیل ستون "به تنهایی" یادداشت می کنید

۷۵/۶/۱۶- یعنی روز ۱۶ ماه شهریور این کم توانی به توانایی تبدیل شده است.

این روش برای دیگر سوابق این فرم یکسان عمل می شود. بنابراین پس از چندی پیشرفت فرد معلول از

شروع تا زمان بازتوانی قابل محاسبه است.

اسناد و مدارکی که باید نگاهداری کنید

۱- اسناد مربوط به جامعه:

- نقشه جامعه محلی شما
- فهرستی از همه خانوارها و اسامی سرپرست های آن ها

۲- پرونده هر فرد معلول:

- از برنامه آموزشی هر فرد معلولی که تحت سرپرستی شماست، گزارشی تهیه کرده و آن را نگهداری کنید. این گزارش نشان می دهد که آیا برنامه آموزشی برای فرد مفید بوده است یا خیر. با مطالعه این گزارش شما همچنین متوجه می شوید که آیا لازم است در برنامه آموزشی تغییری داده شود یا خیر؟
- مطالب زیر ضمیمه گزارش می باشد.
- فرم شماره یک - ویژه هر خانوار
- فرم شماره دو - ویژه هر فرد معلول
- فرم شماره سه - ویژه هر فرد معلولی که آموزش می بیند.
- هرگونه گزارشی که به برنامه آموزش مربوط است.
- همه گزارش ها را در یک پوشه نگهداری کنید.

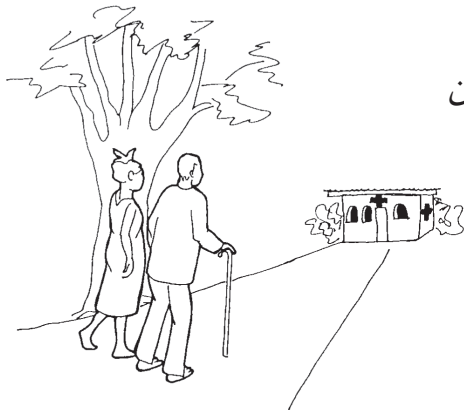
گزارش هایی که باید تهیه کنید.

- فعالیت های هر ماه را به مسوول برنامه خود گزارش دهید و یک نسخه از این گزارش را به شورای توان بخشی محلی ارایه دهید.
- فرم مربوط به این گزارش را به کار ببرید. در روز اول هر ماه گزارش ماه قبل را تهیه کنید.
- نام سرپرست، نام خود، نام روستا یا بخشی از روستا را که شما مسوول آن هستید، بنویسید.
- سپس ماه و سال تهیه گزارش را قید کنید.
- اکنون بنویسید چند نفر از ماه قبل برنامه توان بخشی مبتنی بر جامعه را ادامه می دهند.

- همه ارزیابی ها را تکمیل کنید و بنویسید چند نفر پیشرفت کرده اند. همان گونه که در صفحات پیشین شرح داده شده است، این شماره را در محلی که در فرم نشان داده شده است، بنویسید.
- فرم اصلی را هر چه زودتر برای مسوول برنامه خود بنویسید.
- رونوشتی از آن را برای شورای توانبخشی محلی بفرستید.
- رونوشتی نیز برای خودتان تهیه کنید و در میان اسناد خود نگهدارید.
- شورای توانبخشی محلی و نیز مسوول برنامه شما ممکن است از شما بخواهند که فعالیت های دیگر برنامه مثل ارجاع هایی را که در صفحات بعدی شرح داده شده است، گزارش کنید. بنابراین نوع دیگری از فرم به شما داده خواهد شد.

ارجاع افراد

- ممکن است در جامعه محلی شما خدمات دیگری وجود داشته باشد، که برای افراد معلول سودمند باشد؛ اسامی این خدمات در زیر آمده است: همچنین ممکن است خدماتی نیز وجود داشته باشد که در اینجا نیامده باشد.
- مرکز بهداشتی و درمانی روستایی
- مراکز حرفه آموزی کشاورزی
- سازمان های رفاه اجتماعی، (مجتمع بهزیستی) برنامه های تامین رفاه اجتماعی و برنامه های مراقبت از کودکان
- مدارس استثنایی برای افراد معلول
- مراکز ویژه برای ارزیابی شغلی یا آموزش حرفه ای برای افراد معلول
- مراکز توان بخشی
- مراکز مذهبی (مساجد)
- اگر افراد معلول جامعه شما به این خدمات نیاز داشته باشند. می

توانید اقدام کنید. ابتدا موضوع را با توان یار در میان بگذارید. او می تواند در مورد این که چه کسانی باید ارجاع داده شوند، نظر بدهد.

کسانی که ارجاع داده می شوند

■ هنگامی که در محل زندگی خود فرد معلولی را شناسایی کردید، پرسید آیا سال گذشته نزد پزشکی رفته است یا نه. اگر جواب منفی است او را برای معاینه به نزد پزشک محلی ارجاع دهید. در صورت امکان همراه با فرد معلول و مربی او نزد پزشک بروید.

از پزشک پرسید که آیا معلولیت وی را تایید می کند و دارو یا عمل جراحی می تواند برای فرد معلول موثر باشد یا خیر. اگر خودتان نمی توانید بروید، از مربی بخواهید که این سوالات را از پزشک پرسد.

■ ممکن است پزشک محلی در دسترس نباشد، یا برای فرد معلول غیرممکن باشد نزد پزشک برود. در این صورت با توان یار مشورت کنید.

■ نمونه افرادی که می توانند از خدمات ارجاعی استفاده کنند از این قرار است:

نوزادان و کودکانی که مشکل بینایی، شنوایی یا گویایی دارند.

کسانی که مشکل بینایی دارند یا لکه ای قرمز رنگ در چشم و ترشحات چشمی دارند و یا چشم درد دارند.

سالمندانی که مشکل بینایی دارند و روی قسمتی از چشم آن ها را هاله ای خاکستری رنگ گرفته باشد.

کسانی که گوششان ترشح دارد.

کسانی که صرع دارند اما از دارو استفاده نمی کنند.

کسانی که رفتار غیرعادی دارند و از دارو استفاده نمی کنند، و نیز فردی که تغییر ناگهانی و شدیدی در رفتار او مشاهده می شود و زود خشمگین می شود.

کسانی که در دست ها یا پاها حس ندارند و دارو مصرف نمی کنند.

کسانی که وضعی دارند که باید تحت عمل جراحی قرار گیرند، مثل دست و پای تغییر شکل یافته، شکستگی استخوان، تغییر شکل دهان و لب ها، یا زخم هایی که برای مدت طولانی بهبود نیافته اند.

کودکانی که نمی توانند در کلاس های مدرسه محلی شرکت کنند و نیاز به مشاوره دارند.

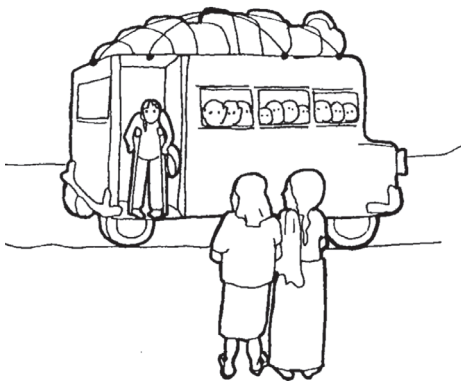
کودکانی که مدرسه ابتدایی را تمام کرده اند و آماده تحصیلات بالاتر هستند؛ به ویژه اگر در مدرسه محلی از شاگردان خوب بوده اند.

جوانان و بزرگسالانی که می توانند در خارج از جامعه ی خود حرفه آموزی شوند.

جوانان و بزرگسالانی که برای توانایی انجام کار نیاز به ارزیابی دارند.

کسانی که مدت طولانی، در جامعه خود آموزش دیده اند، مثلاً شش ماه اما پیشرفتی نکرده اند.

نحوه پی‌گیری خدمات شبکه ای

■ وقتی فرد معلولی که از خدمات ارجاعی استفاده کرده است به خانه خود باز می‌گردد، توان یار در مورد او با شما صحبت خواهد نمود. یا نامه ای درباره کارهایی که بعداً باید انجام دهید دریافت خواهید کرد.

■ به ملاقات این فرد معلول بروید و آن چه را که رخ داده است از او پرسید. همچنین سوال کنید که آیا افراد در خدمات ارجاعی به او گفته اند وقتی به خانه خود باز می‌گردد چه باید بکند؟

در صورتی که به فرد معلول تجویز یا توصیه بخصوصی نشده باشد، در این زمینه با توان یار صحبت کنید و از او بخواهید با افراد ذی ربط تماس بگیرد و بپرسد که چه کاری می‌توان برای فرد معلول انجام داد و در همه اقدامات لازم از او راهنمایی بخواهید.

ادامه برنامه توانبخشی در جامعه

■ در این مرحله از تمام خانوارهای محل زندگی خود بازدید کرده اید و فرم شماره یک را برای هر خانوار پر کرده اید. اکنون از همه معلولین محل زندگی خود اطلاعاتی در دست دارید.

■ فرم شماره دو را برای هر فرد معلول تکمیل کرده اید، و افراد معلول نیازمند به آموزش را مشخص نموده اید.

■ سپس آموزش هر فرد معلول که به آموزش نیاز را دارد با کمک مربی شروع کرده اید.

■ اکنون با راهنمایی و نظارت شما برای مربیان انگیزه ایجاد شده تا به کار آموزش برای هر فرد ادامه دهند.

■ شما همچنین اعضای شورای توانبخشی محلی و نیز آموزگاران مدرسه را در برنامه های آموزشی دخالت داده و از حمایت آنان برخوردار شده اید.

■ از طریق توان یار خود برخی از افراد معلول را که نیاز به خدمات گوناگون بهداشتی، آموزشی یا شغلی دارند کمک کرده و برایشان کار پیدا کرده اید.

■ از زمانی که اولین بازدید خود را از خانواده های جامعه خود شروع کرده اید، امکان دارد افراد دیگری در جامعه شما معلول شده باشند یا تعدادی نوزاد با معلولیت به دنیا آمده باشند. و یا ممکن است برخی بزرگسالان به دلیل حادثه ای دچار معلولیت شده باشند.

به جستجوی افرادی بپردازید که در این اواخر معلول شده اند و ببینید آیا به آموزش نیاز دارند یا نه. به جستجوی نوزادان معلولی بروید که به تازگی متولد شده اند. در صورتی که چنین افراد یا نوزادانی را پیدا کردید، برنامه آموزشی آن ها را شروع کنید.

چگونه می توان افراد معلول دیگری را شناسایی کرد

■ اکنون مردم جامعه شما می دانند که شما مسوول برنامه کمک به افراد معلول هستید. اگر آنان فرد معلولی که تحت پوشش برنامه نیست را می شناسند، چه بسا که در مورد او با شما صحبت کنند.

■ وقتی از خانواده ها بازدید می کنید از مردم بپرسید که آیا افرادی را می شناسند که معلول هستند و به سراغ شما نیامده اند؟

■ در جستجوی کسانی باشید که به تازگی در جامعه شما زندگی می کنند. به دیدن آن ها بروید و فرم های مربوطه برای خانواده های جدید تکمیل کنید.

■ با ماماهاى محلی، قابله های سنتی و توان یاران محلی جامعه خود ملاقات کرده و در مورد برنامه خود با آنها صحبت کنید.

به آن ها توضیح دهید که نوزادان معلول باید هر چه زودتر شناسایی شوند. از آن ها بخواهید شما را از وجود نوزادانی که معلول به دنیا آمده اند، مطلع کنند. بگویید چنان چه در معلول بودن نوزادی تردید دارند با شما مشورت کنند تا به آن ها کمک کنید.

ضرورت شروع هر چه زودتر آموزش توانبخشی به نوزادان معلول را برای آنها شرح دهید و توضیح دهید که چگونه با این کار به نوزاد و مادرش کمک خواهد شد.

■ برخی جوامع برنامه های ویژه ای برای کودکان دارند، از جمله برنامه هایی که در فهرست زیر آمده است. برنامه های دیگری هم ممکن است وجود داشته باشد که در این فهرست نیامده است.

برنامه هایی برای معاینه رشد کودکان با اندازه گیری وزن و قد آنان.
برنامه های واکسیناسیون کودکان در برابر بیماری ها.
برنامه هایی برای بهبود تغذیه مادر و کودک.
برنامه های آموزش پیش دبستانی برای آماده کردن کودکان برای شروع دبستان.

■ با اشخاصی که این برنامه ها را تنظیم و اداره می کنند ملاقات کنید، و اطمینان حاصل کنید کودکان معلول نیز از این خدمات استفاده می کنند.

در مورد برنامه خود با آن ها مشورت کنید و شرح دهید چرا آموزش هر چه زودتر کودکان معلول کاری بسیار ضروری است. از آنان بخواهید کودکان معلول را هم در برنامه های خود بپذیرند. اگر لازم است به آن ها در این کار کمک کنید. مثلاً برای داوطلبان، برنامه ای تنظیم کنید تا مراقبت فوق العاده ای را که مورد نیاز این کودکان است به عمل آورند. یا در زمینه آمد و رفت به آن ها یاری برسانید.

از آن ها بخواهید نشانی و مشخصات کودکان معلولی را که احتمالاً در حین اجرای برنامه شناسایی کرده اند به شما اطلاع دهند. سپس می توانید در ملاقات با خانواده این کودکان برنامه و آموزش آنان را آغاز کنید.

نقش شما در پیشگیری از معلولیت ها

■ از بسیاری معلولیت ها می توان پیشگیری کرد.

■ هر جامعه ای باید مسوول گسترش بهداشت در میان مردم خود باشد. اگر سطح بهداشت مردم بهبود یابد، افراد کمتری بیمار می شوند، چنان چه افراد کمتری بیمار شوند عده کمتری معلول می شوند.

■ روش های بهبود مراقبت های بهداشتی در کتابچه "راهنمای شورای توانبخشی" شرح داده شده است. جامعه ی خود را تشویق کنید تا درصدد اجرای مطالب این کتابچه ی آموزشی برآیند.

خودآزمایی

■ بعد از آن که مدتی از این راهنما استفاده کردید، می توانید با پاسخ گویی به پرسش های زیر کار خود را ارزیابی کنید.

■ این کار شیوه مناسبی است برای ارزشیابی آن چه که برای افراد معلول جامعه خود از طریق اجرای برنامه آموزشی انجام داده اید.

۱- آیا جامعه ی شما شورایی دارد که درصدد جلب پشتیبانی مردم از برنامه توانبخشی باشد؟

■ اگر پاسخ شما "آری" است، کار خود را خوب انجام داده اید.

■ اگر پاسخ شما "خیر" است دوباره اعضای شورای توانبخشی را ملاقات کنید.

به آنها توضیح دهید که چرا تاسیس چنین شورایی باید مورد توجه دقیق قرار گیرد.

شاید هم بتوانید از طریق شورای دیگری که درحال حاضر فعالیت دارد، کار را شروع کنید.

۲- آیا از تمام خانوارهای جامعه ی خود برای شناسایی همه افراد معلول و تشخیص معلولیت آن ها بازدید کرده اید؟

■ اگر پاسخ شما "آری" است، کار خود را خوب انجام داده اید.

■ اگر پاسخ شما "خیر" است، این کار را هر چه زودتر انجام دهید.

۳- آیا برنامه های آموزشی را برای همه افراد علاقمند در جامعه خود که به آموزش نیاز دارند آغاز کرده اید؟

■ اگر پاسخ شما "آری" است، کار خود را خوب انجام داده اید.

■ اگر پاسخ شما "خیر" است، این کار را هر چه زودتر انجام دهید.

۴- آیا همه مربیان خانواده را گاه به گاه دور هم جمع می کنید؟

■ اگر پاسخ شما "آری" است، کار خود را خوب انجام داده اید.

■ اگر پاسخ شما "خیر" است، ترتیب این کار را بدهید.

۵- آیا تمام بزرگسالانی که نیاز به کار دارند توانسته اند کاری را که قادر به انجام آن هستند، پیدا کنند؟

■ اگر پاسخ شما "آری" است، کار خود را خوب انجام داده اید.

■ اگر پاسخ شما "خیر" است، دوباره به سراغ شورای توانبخشی محلی بروید و به اتفاق آنها سعی کنید برای

کسانی که لازم است کاری دست و پا کنید. اگر ممکن نیست، ترتیبی دهید تا افراد نیازمند، از حمایت مالی برخوردار شوند.

۶- آیا کلیه افراد معلول در فعالیت های خانوادگی شرکت می کنند؟

- اگر پاسخ شما "آری" است، کار خود را خوب انجام داده اید.
- اگر پاسخ شما "خیر" است، دوباره با خانواده های این افراد ملاقات کنید. نیاز افراد معلول را به این که در خانواده فعال باشند، شرح دهید و در صورت لزوم، از شورای توانبخشی جامعه بخواهید که در این زمینه به شما کمک کنند.

۷- آیا تمام کودکانی که به سن مدرسه رفتن رسیده اند، تحصیل می کنند؟

- اگر پاسخ شما "آری" است، کار خود را خوب انجام داده اید.
- اگر پاسخ شما "خیر" است، معلمان مدارس کودکانی را که باید به مدرسه بروند و خانواده های آنان را دوباره ملاقات کنید. تلاش کنید که تمام این کودکان به مدرسه بروند.

۸- آیا در محل زندگی شما زبان اشاره ای بخصوصی وجود دارد که همه اهالی محل از آن استفاده کنند؟

- اگر پاسخ شما "آری" است، کار خود را خوب انجام داده اید.
- اگر پاسخ شما "خیر" است، به شورای محلی توانبخشی بروید و از آنان بخواهید جهت ایجاد زبان اشاره به شما کمک کنند و آن را به همه اهالی محل بیاموزند.

۹- آیا تمام فرم های مورد نیاز افراد تحت پوشش برنامه آموزشی از جمله فرم ارزشیابی را تکمیل کرده اید؟

- اگر پاسخ شما "آری" است، کار خود را خوب انجام داده اید.
- اگر پاسخ شما "خیر" است، بایگانی خود را مورد بررسی قرار دهید و همه فرم ها را تکمیل کنید.

۱۰- آیا فرم های ماهانه را مرتب تنظیم کرده اید و برای توان یار خود ارسال داشته اید؟

- اگر پاسخ شما "آری" است، کار خود را خوب انجام داده اید.
- اگر پاسخ شما "خیر" است، فرم ماهانه را هر چه زودتر تکمیل و ارسال کنید.

